

IMPACTMETING SNELLE SCHULDSANERING

EEN PILOTONDERZOEK

EINDRAPPORTAGE

seo • economisch onderzoek

AUTEURS

WOUTER VERMEULEN EN LUCY KOK (SEO), MIRANDA WITVLIET, ANCA VADANESCU EN NORA LEGER
(REGIOPLAN)

IN OPDRACHT VAN

STICHTING DE VERRE BERGEN

AMSTERDAM, SEPTEMBER 2024

Samenvatting

Pilotonderzoek naar het snelle schuldsaneringsprogramma van Fonds De Loods geeft een eerste beeld van deelnemers en van een controlegroep bij de Kredietbank Rotterdam. De meeste respondenten geven aan dat ze forse schulden hebben en er is veel financiële stress. Toch beoordelen mensen hun financiële zelfredzaamheid als hoog en maken ze weinig gebruik van hulp.

Fonds de Loods (FDL) is een programma van Stichting de Verre Bergen (SDVB) dat Rotterdamse gezinnen met problematische schulden helpt door hun schulden te saneren en af te lossen met een gift. Deze snelle schuldsanering is een alternatief voor een regulier saneringskrediet of schuldbemiddeling waarbij het doorgaans anderhalf jaar duurt voordat de schuldenaar schuldenvrij is. Doordat FDL de schuldenaren direct verlost van hun schulden verwacht SDVB dat de gezinnen minder stress ervaren en sneller (weer) aan hun toekomst kunnen werken met verminderde geldzorgen.

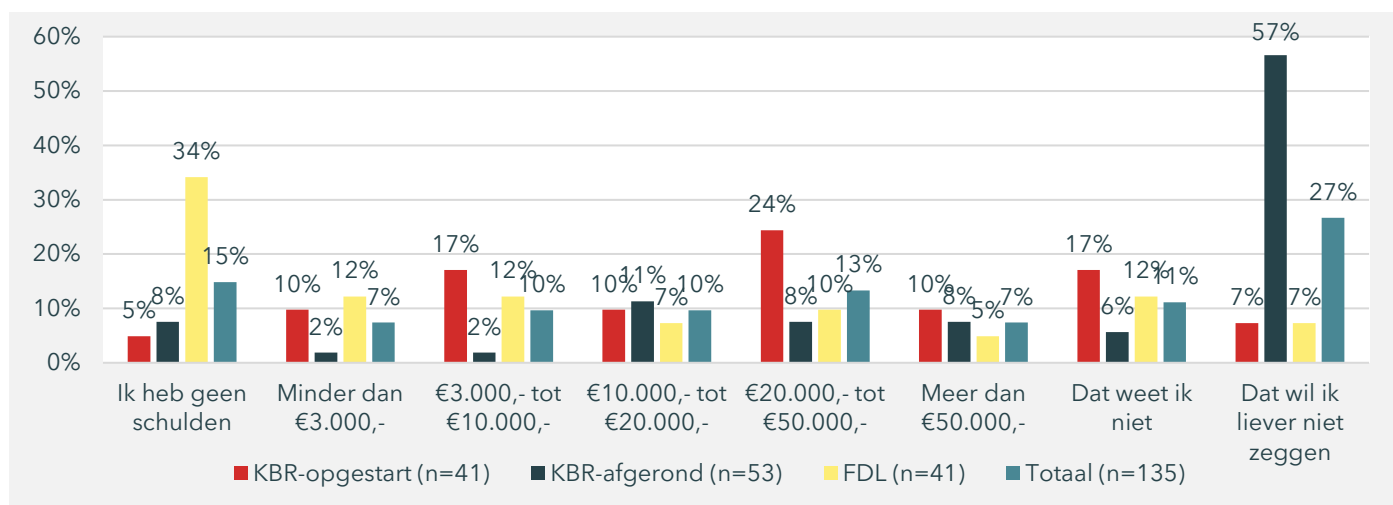
SDVB heeft SEO Economisch Onderzoek en Regioplan gevraagd om een pilotonderzoek uit te voeren voor een impactmeting van FDL. De doelstelling van het pilotonderzoek is het opzetten, uitwerken en valideren van de methodiek om de impact van FDL te meten. Vermeulen et al. (2023) beschrijven de opzet en uitwerking van het onderzoek. Dit rapport bevat de uitkomsten en validatie van de methodiek.

Het pilotonderzoek is gebaseerd op veldwerk onder deelnemers van FDL en onder een controlegroep van mensen die gestart zijn met een schuldsaneringstraject bij de Kredietbank Rotterdam (KBR) of dit traject hebben afgerond. In de periode september 2023 – maart 2024 is er een vragenlijst uitgezet onder deelnemers van FDL en in augustus – september 2023 onder de controlegroep. Hierin staan bijvoorbeeld vragen op het gebied van het welzijn van ouders en kinderen en de financiële situatie. In totaal hebben 135 mensen deze vragenlijst ingevuld, waarvan 41 in de FDL-groep, 41 in de groep die aan een traject bij de KBR is begonnen en 53 in de groep die een KBR-traject heeft afgerond. Voor 33 van de 41 deelnemers aan FDL geldt dat ze eerst gestart zijn met een schuldsaneringstraject bij de KBR en daarna zijn ingestroomd in FDL. De overgrote meerderheid van alle respondenten is alleenstaande moeder met een inkomen rond het bijstandsniveau, een kleine minderheid heeft betaald werk.

Veel respondenten geven aan dat ze forse schulden hebben

Een groot aandeel van deelnemers aan FDL en mensen die een KBR-traject hebben afgerond geeft aan dat ze schulden hebben. In sommige gevallen zijn deze schulden bovendien fors. Figuur S.1 laat zien dat meer dan de helft van de FDL-deelnemers een schuld heeft van 3 duizend euro of meer. Dit is meer dan mensen met een inkomen rond het bijstandsniveau in drie jaar kunnen aflossen. Voor een overgrote meerderheid van de respondenten die een KBR-traject hebben afgerond en de hoogte van hun schuld hebben ingevuld, gaat het ook om een schuld van meer dan 3 duizend euro, maar de meeste mensen in deze groep willen deze vraag überhaupt niet beantwoorden. Dit kan betekenen dat mensen nadat hun saneringstraject is afgerond nieuwe schulden hebben opgebouwd, of dat niet al hun schulden in dit traject zijn meegenomen. We kunnen ook niet uitsluiten dat mensen de vraag verkeerd hebben begrepen en hun antwoord baseren op hun schuld in het verleden.

Figuur S.1 Meer dan de helft van de FDL-deelnemers rapporteert een schuld van meer dan 3 duizend euro

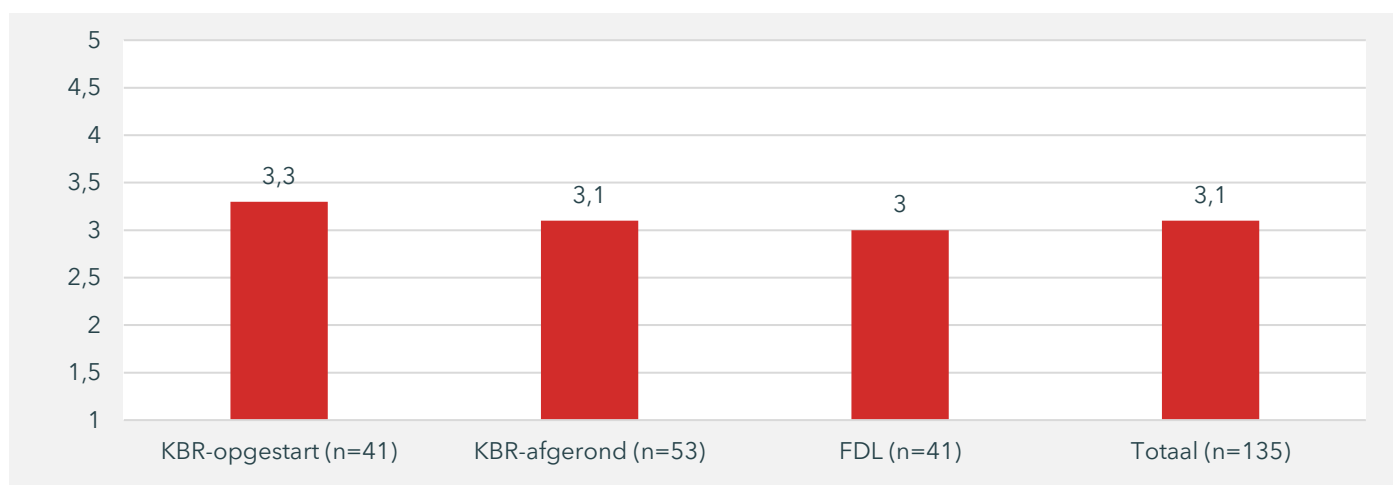

Bron: SEO Economisch Onderzoek en Regioplan

Respondenten ervaren veel financiële stress en hebben vaak psychische klachten

Zowel de groep die aan een KBR-traject begint als de FDL-groep en de groep die een KBR-traject heeft afgerond ervaart veel financiële stress. De scores in Figuur S.2 komen uit antwoorden op gevalideerde vragen en zijn aanzienlijk hoger dan voor de landelijke bevolking. Mensen die aan een KBR-traject zijn begonnen ervaren weliswaar iets meer financiële stress dan de ander groepen, maar het verschil is niet statistisch significant. Mensen die een saneringstraject hebben afgerond kunnen nog steeds veel financiële stress ervaren als ze rond moeten komen van een laag inkomen. Deze uitkomst kan ook een gevolg zijn van het kleine aantal waarnemingen in dit pilotonderzoek, of het feit dat een groot deel van de FDL-groep eerst is gestart met een saneringstraject bij de KBR.

Figuur S.2 In alle groepen ervaren respondenten veel financiële stress

Bron: SEO Economisch Onderzoek en Regioplan

Het aandeel respondenten met psychische klachten is ruim twee keer zo hoog als in de algemene bevolking. Dit kan te maken hebben met de financiële stress. Ook voor deze uitkomst geldt dat de verschillen tussen de groepen niet statistisch significant zijn. De overgrote meerderheid van respondenten beschrijft de geestelijke gezondheid

van hun kinderen wel als goed tot zeer goed. Tegelijk ervaart een groot aantal respondenten wel een negatief effect van hun schulden op hun vermogen om goed voor hun kinderen te zorgen.

Respondenten zien zichzelf als financieel zelfredzaam en krijgen weinig hulp

Schulden en de stress die dit met zich meebrengt kunnen een negatief effect hebben op financiële zelfredzaamheid en het vermogen om beslissingen te nemen. Respondenten schatten hun eigen financiële zelfredzaamheid echter als hoog in, hoewel dit niet uitzonderlijk is in een onderzoek onder mensen met schulden. Ook voor deze uitkomsten zijn de verschillen tussen groepen niet statistisch significant.

Bijna de helft van alle respondenten krijgt geen professionele hulp bij hun geldzaken of administratie. Dit percentage is het hoogst voor de FDL-groep. Bewindvoering komt als vorm van professionele hulp het meest voor en de FDL-groep maakt hiervan het minst gebruik. De meerderheid van respondenten geeft aan dat buiten FDL of de KBR ook niemand hen helpt met post, mail en geldzaken. Verder is het opmerkelijk dat onder mensen die een traject bij de KBR hebben gestart slechts een derde aangeeft dat ze een schuldregeling of schuldsanering krijgen.

De meerderheid van de respondenten vindt dat het kwijschelden van hun schulden of de schuldsanering hen tot nu zeer goed heeft geholpen. Dit geldt vooral voor de FDL-groep.

De vragenlijst scoort goed op validiteit maar kan op onderdelen beter

De vergelijking van de gevalideerde onderdelen van de vragenlijst met uitkomsten uit ander onderzoek levert een plausibel beeld op. De antwoorden die respondenten geven op de vragen binnen elk onderdeel hangen bovendien sterk samen. Dit wijst ook op de validiteit van de vragenlijst. Daarmee vormt het pilotonderzoek een goede basis voor de daadwerkelijke impactmeting van FDL.

Er zijn ook een aantal vragen waarop de antwoorden onverwacht zijn. Dit geldt bijvoorbeeld voor de hoge schulden onder deelnemers aan FDL en mensen die een KBR-traject hebben afgerond en voor het hoge aandeel van deelnemers aan een KBR-traject dat aangeeft geen schuldsanering te krijgen. Op deze onderdelen is nader kwalitatief onderzoek en mogelijk aanpassing van de vragenlijst nodig. Het rapport bevat ook enkele lessen met betrekking tot de uitvoering van het veldwerk die meegenomen kunnen worden bij de daadwerkelijke impactmeting. De aanvulling van uitkomsten van het vragenlijstonderzoek met gegevens van het Centraal Bureau voor de Statistiek kan deze impactmeting ook aanzienlijk verrijken. Er zal wel een andere controlegroep gevonden moeten worden, omdat de KBR op korte termijn geen klanten uit Rotterdam meer kan aanleveren.

Inhoudsopgave

Samenvatting	2
1 Inleiding	6
2 Opzet van het pilotonderzoek	7
3 Uitkomsten	10
3.1 Respons	10
3.2 Achtergrondkenmerken	11
3.3 Inkomen en schulden	12
3.4 Welzijn	15
3.5 Financiële stress	18
3.6 Hulp bij geldzaken en administratie	19
3.7 Beslissingen nemen en financiële zelfredzaamheid	21
3.8 Dienstverlening	23
3.9 Algemene reflectie op de bevindingen	24
4 Vervolg	26
Referenties	28
Bijlage A Tabellen uit het vragenlijstonderzoek	29
Bijlage A.1 Overige achtergrondkenmerken	29
Bijlage A.2 Inkomen en schulden	30
Bijlage A.3 Welzijn respondent en welzijn kinderen	32
Bijlage A.4 Financiële stress	48
Bijlage A.5 Hulp bij geldzaken of administratie	49
Bijlage A.6 Beslissingen nemen en financiële zelfredzaamheid	50
Bijlage A.7 Dienstverlening	54
Bijlage B Veldwerk	55

1 Inleiding

Wat is de impact van het snelle schuldsaneringsprogramma van Fonds De Loods? Het doel van het pilotonderzoek is het opzetten, uitwerken en valideren van de methodiek om deze vraag te beantwoorden. Dit rapport bevat de uitkomsten en validatie van de methodiek.

Stichting De Verre Bergen (SDVB) heeft tot doel Rotterdam beter te maken voor haar bewoners. SDVB is een particulier fonds dat sinds 2011 vernieuwende maatschappelijke programma's opzet, financiert, ondersteunt, inbedt en opschaaft en op effectiviteit laat onderzoeken.

Een van de programma's van SDVB is Fonds De Loods (FDL). FDL streeft naar een blijvend verbeterde financiële situatie, een verbeterd toekomstperspectief en stressreductie bij Rotterdamse gezinnen door hun schulden te saneren. Dit wordt aangeboden als alternatief voor een saneringskrediet of schuldbemiddeling waarbij het doorgaans anderhalf jaar duurt voordat de schuldenaar schuldenvrij is. In het verleden was dit drie jaar. Doordat FDL de schuldenaren direct verlost van hun schulden verwacht SDVB dat de gezinnen minder stress ervaren en sneller (weer) aan hun toekomst kunnen werken met verminderde geldzorgen.

FDL loopt hiermee voor op de veranderende benadering van de schuldhulpverlening. In het bijzonder heeft het inmiddels demissionaire kabinet-Rutte IV de duur van wettelijke en minnelijke schuldhulptrajecten verkort van drie naar anderhalf jaar. Daarmee biedt het programma een kans om inzicht te krijgen in de effecten die we van deze maatregel kunnen verwachten.

SDVB heeft SEO Economisch Onderzoek en Regioplan gevraagd om een pilotonderzoek uit te voeren voor een impactmeting van FDL. De doelstelling van het pilotonderzoek is het opzetten, uitwerken en valideren van de methodiek om de impact van FDL te meten.

De kern van het pilotonderzoek is een vergelijking van uitkomsten voor deelnemers aan FDL met uitkomsten voor mensen die een saneringskrediet bij de Kredietbank Rotterdam (KBR) starten, of onlangs hebben afgerond. Het gaat bijvoorbeeld om uitkomsten op het gebied van het welzijn van ouders en kinderen en de financiële situatie. We hebben gegevens voor deze groepen verzameld middels vragenlijsten. De opzet en onderbouwing van deze vragenlijsten staan beschreven in een achtergrondrapport (Vermeulen et al., 2023) dat ook een literatuuronderzoek en beleidstheorie bevat.

Dit rapport beschrijft de uitkomsten van het vragenlijstonderzoek. Het is in dit stadium nog niet mogelijk om iets te zeggen over de effectiviteit van FDL, maar de pilot laat wel zien wat we op basis van deze vragenlijst over de doelgroep kunnen leren. De uitkomsten geven ook inzicht in de validiteit van de methodiek en op de aspecten waarop aanpassing of aanvulling nodig is.

De opzet van het pilotonderzoek staat in het volgende hoofdstuk. We bespreken de belangrijkste uitkomsten in Hoofdstuk 3, en Bijlage A bevat het volledige beeld. Hoofdstuk 4 geeft een doorkijk naar het vervolg van het onderzoek en de daadwerkelijke impactmeting. Bijlage B gaat nader in op het veldwerk dat voor dit pilotonderzoek is uitgevoerd.

2 Opzet van het pilotonderzoek

Het FDL-programma is gericht op Rotterdamse gezinnen met problematische schulden en met één of meer kinderen onder de 18. Klanten van de KBR vormen de controlegroep. We meten uitkomsten over welzijn, financiële stress en financiële zelfredzaamheid met gevalideerde vragenlijsten.

De interventie die in dit onderzoek centraal staat is een snelle schuldsanering middels een gift. FDL maakt financiële afspraken met schuldeisers en er vindt kwijting van alle schulden plaats, op dezelfde manier als bij een regulier saneringstraject. Het verschil met een regulier saneringsproject is dat deelnemers aan FDL daarna niet nog anderhalf jaar hoeven af te betalen. Dit betekent ook dat deelnemers niet verplicht zijn om nog anderhalf jaar begeleiding te krijgen in de vorm van budgetbeheer. FDL biedt deze mogelijkheid wel één jaar kosteloos aan.

We willen de impact van FDL meten door uitkomsten te vergelijken tussen een interventie- en een controlegroep. Dit hoofdstuk beschrijft de interventie- en controlegroepen uit het pilotonderzoek. We geven ook een overzicht van de verwachte effecten die de basis vormen voor de vragenlijst. Het hoofdstuk eindigt met een overzicht van de onderwerpen in de vragenlijst en de bronnen voor de gevalideerde vragen die hierin zijn opgenomen.

Voor een uitgebreidere bespreking van de onderzoeksopzet verwijzen we naar Vermeulen et al. (2023). Dit achtergrondrapport gaat ook in op mogelijkheden om gegevens van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) te gebruiken voor aanvullende uitkomstmaatstaven en achtergrondkenmerken en voor het samenstellen van een alternatieve controlegroep. Daarnaast zijn het literatuuronderzoek en de beleidstheorie die de verwachte effecten van de interventie in kaart brengt hierin terug te vinden.

Interventiegroep

De interventiegroep bestaat uit 41 Rotterdamse gezinnen met één of meer kinderen onder de 18. FDL kiest voor gezinnen, omdat het effect van de interventie dan groter is. Schulden van ouders kunnen namelijk een negatief effect hebben op hun kinderen.

Om in aanmerking te komen moet er voor gezinnen perspectief zijn op een duurzame oplossing van de schuldenproblematiek. FDL operationaliseert dit op een aantal manieren. Ten eerste moet er sprake zijn van een life event dat een belangrijke rol heeft gespeeld bij het ontstaan of de escalatie van de schulden. Het gaat bijvoorbeeld om het overlijden van een naaste, een echtscheiding, verlating of relatiebreuk, werkloosheid, een inkomensval of ziekte. Ten tweede worden mensen uitgesloten als er volgens de hulpverlener geen sprake is van een duurzame oplossing door het saneren, als er sprake is van niet of onvoldoende behandelde verslavingsproblematiek of als er sprake is van zeer grote schulden uit een failliete onderneming.¹ Tenslotte kan het FDL-traject pas starten als de financiële situatie is gestabiliseerd en er een goed overzicht is van de schulden.

De meeste casussen zijn aangemeld door de bewindvoerderskantoren van de Stichting Nieuw Vaarwater (SNV) die deel uitmaakt van SDVB. Deze bewindvoerderskantoren screenen hun klanten op geschiktheid voor FDL. Het is de bedoeling dat bewindvoerderskantoren van SNV ook in de toekomst het belangrijkste kanaal vormen. Daarnaast

¹ Voor deze criteria geldt een hardheidsclausule.

heeft SNV in 2022 33 klanten overgenomen van de KBR door hun schuld af te kopen. Het gaat om mensen die al in een saneringstraject zaten en die hun restschuld in dit traject al gedeeltelijk hadden afgelost.

Controlegroepen

De meeste deelnemers van FDL zouden anders in een saneringskrediet bij de KBR zijn ingestroomd. Het ligt daarom voor de hand om klanten van de KBR als controlegroep te kiezen. In het pilotonderzoek is gekozen voor een opzet met twee controlegroepen. De eerste groep van 41 personen start met een saneringstraject. De tweede groep van 53 personen rondt het saneringskrediet juist af. We nemen beide controlegroepen in het onderzoek op, omdat start en afronding van het traject voor deelnemers aan FDL min of meer gelijktijdig plaatsvinden, maar hier voor de KBR-groep anderhalf jaar tussen zit.

We kijken in de controlegroep alleen naar Rotterdamse gezinnen met één of meer kinderen onder de 18. Net als FDL start de KBR pas met een saneringskrediet als de financiële situatie is gestabiliseerd en er een goed overzicht is van de schulden. Op basis van de gegevens die de KBR van haar klanten bijhoudt, is het niet mogelijk om een onderscheid te maken naar of er sprake is van een life event dat een belangrijke rol heeft gespeeld bij het ontstaan of de escalatie van de schulden.

Verwachte effecten

Schuldenaren die anders een saneringskrediet zouden krijgen, zijn door deelname aan FDL anderhalf jaar eerder schuldenvrij.² Gedurende deze periode hebben ze maandelijks meer te besteden, omdat ze geen geld meer kwijt zijn aan aflossingen.

Deze prestaties leiden tot een aantal effecten. De grotere bestedingsruimte draagt direct bij aan het welzijn voor ouders en kinderen. Door de afname van schulden en de grotere bestedingsruimte hebben ouders naar verwachting bovendien minder financiële stress. Dit vertaalt zich ook in een hoger welzijn voor ouders en kinderen ten opzichte van mensen met een saneringskrediet bij de KBR, gedurende de periode dat deze groep nog aflost.

Minder stress kan er ook toe leiden dat ouders meer cognitieve ruimte hebben voor het maken van financiële beslissingen. Hierdoor neemt kans op terugval in schulden af en kan een blijvend verbeterde financiële situatie ontstaan. FDL heeft hiermee ook op de lange termijn impact op de financiële stress en het welzijn van ouders en kinderen. Het blijvend verbeterde perspectief kan zich ook vertalen in een grotere arbeidsdeelname, betere gezondheid en lagere zorgkosten. Deze effecten treden voor de KBR-groep mogelijk pas later op als ze hun saneringskrediet hebben afbetaald.

Anderzijds kan het zijn dat als de FDL-groep niet kiest voor budgetbeheer of budgetbewind zij eerder terugvallen in schulden dan mensen met een saneringskrediet. Een saneringskrediet gaat namelijk vrijwel altijd gepaard met budgetbeheer of bewind. Dit kan op langere termijn juist leiden tot meer financiële stress en minder welzijn.

Ten slotte kan een grootschalige invoering van een programma zoals FDL ertoe leiden dat gezinnen meer schulden aangaan (ex ante moreel risico) en vaker schuldhulp aanvragen (ex post moreel risico). Ook in dat geval kan meer terugval in schulden op termijn leiden tot meer financiële stress en lager welzijn van ouders en kinderen.

² Mogelijk is dit nog iets langer als het traject richting FDL korter is dan dat richting de KBR. Ze zijn dan immers nog eerder schuldenvrij.

Uitkomstenmaten in het vragenlijstonderzoek

Tabel 2.1 laat zien hoe de uitkomsten uit de beleidstheorie terugkomen in de vragenlijst. We maken zoveel mogelijk gevalideerde vragen. De hiervoor gebruikte bronnen staan ook in de tabel. Het is de bedoeling om deze vragenlijst meermaals bij dezelfde respondenten uit te zetten, zodat we de ontwikkeling van deze uitkomsten over de tijd kunnen volgen.

Tabel 2.1 Overzicht van uitkomstenmaten in de vragenlijst

Maat	Plek in de vragenlijst	Bron
Uitkomstmaat		
Welzijn ouders en kinderen	Vraag 15 t/m 17 welzijn ouders Vraag 19 welzijn kinderen	Kindermonitor Kidscreen-10 Index
Financiële stress	Vraag 20	Psychological Inventory of Financial Scarcity (PIFS)
Ouders kunnen beter financiële beslissingen nemen	Vraag 24 financiële zelfredzaamheid Vraag 23 executief functioneren	Mesis vragenlijst Amsterdam Executive Function Inventory (AEFI), ingekorte versie
Ouders zijn vaker aan het werk	Vraag 9 en 10 werk en inkomen	Mesis vragenlijst
Betere gezondheid	Vraag 14 gezondheid ouders Vraag 18 gezondheid kinderen	Mental Health Inventory 5 (MHI-5) Kindermonitor
Minder of meer terugval in schulden	Vraag 11 en 12	Mesis vragenlijst
Andere relevante maten		
Omgang met privacy	Vraag 1	Zelf samengesteld op basis van de Verwerkersovereenkomst
Achtergrondvariabelen	Vraag 2 t/m 8	Zelf samengesteld op basis van verschillende bestaande surveys
Ervaren dienstverlening	Vraag 13	Zelf samengesteld
Hulp bij geldzaken en administratie	Vraag 21 en 22	Mesis vragenlijst

Bron: SEO Economisch Onderzoek en Regioplan

3 Uitkomsten

Mensen die een saneringstraject hebben afgerond geven aan dat ze forse schulden hebben, of willen deze vraag niet beantwoorden. Het ervaren welbevinden onder respondenten is laag en ze hebben veel financiële stress. Respondenten schatten hun financiële zelfstandigheid hoog in en maken weinig gebruik van hulp bij geldzaken en administratie.

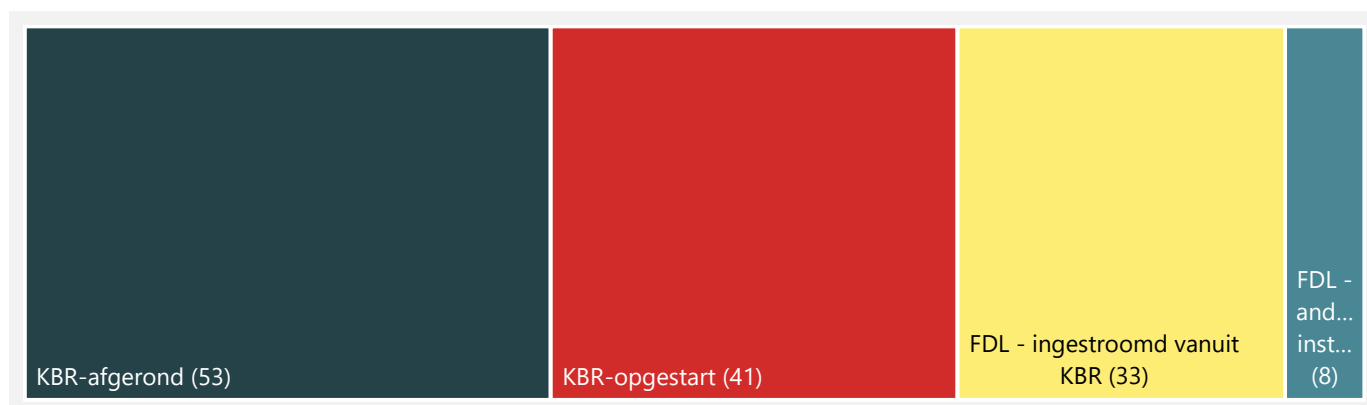
Dit hoofdstuk bespreekt de uitkomsten van het vragenlijstonderzoek. We geven eerst een overzicht van de responsen en achtergrondkenmerken van de deelnemers. Vervolgens bespreken we hun situatie wat betreft inkomen en schulden. De hierop volgende paragrafen gaan in op welzijn en financiële stress, hulp bij geldzaken en administratie, het nemen van beslissingen, financiële zelfredzaamheid en ervaren dienstverlening. Hierbij houden we de volgorde van de vragenlijst aan. Het hoofdstuk eindigt met een algemene reflectie op de bevindingen. Een volledig overzicht van de uitkomsten staat in Bijlage A.

Hoewel we in dit hoofdstuk cijfers laten zien voor zowel deelnemers aan FDL als mensen die een saneringstraject bij de KBR zijn gestart of hebben afgerond, staat de tekst vooral stil bij de uitkomsten voor alle respondenten samen. Dit doen we omdat het aantal waarnemingen in dit pilotonderzoek nog beperkt is en een groot deel van de FDL-groep eerst is gestart met een saneringstraject bij de KBR. Voor de meeste vragen zeggen de verschillen tussen de drie groepen dus nog niet zo veel.

3.1 Respons

De vragenlijst is in de periode september 2023 – maart 2024 uitgezet onder deelnemers van FDL en in augustus – september 2023 onder klanten die een schuldsaneringstraject bij de Kredietbank Rotterdam zijn gestart (KBR-opgestart) en klanten die dit traject hebben afgerond (KBR-afgerond). Een groot deel van de deelnemers aan Fonds De Loods is eerst gestart met een schuldsaneringstraject bij de KBR en daarna ingestroomd in FDL. Figuur 3.1 toont de omvang van de verschillende groepen. Omdat de FDL-groep voor het leeuwendeel bestaat uit instroom vanuit de KBR is dit onderscheid bij de rapportage van de uitkomsten weggelaten.

Figuur 3.1 Aantallen respondenten in de verschillende groepen

Bron: SEO Economisch Onderzoek en Regioplan

Tabel 3.1 laat zien dat ongeveer een derde van de 421 aangeschreven klanten de vragenlijst heeft ingevuld. Sommige klanten hebben de vragenlijst meerdere keren ingevuld, daarom is de netto respons lager dan de bruto respons.³ De netto respons is het hoogst bij de FDL-groep en het laagst bij de mensen die een traject bij de KBR zijn gestart. Respondenten zijn op verschillende manieren benaderd voor het invullen van de enquête. Zo hebben zij een bericht en reminders via de mail ontvangen, zijn ze door de betrokken organisaties geattendeerd op de enquête, hebben we mensen die hier niet op hebben gereageerd gebeld en zijn we ten slotte een dag naar Rotterdam geweest om bij mensen thuis aan te bellen. Bijlage B gaat nader in op onze ervaringen met het veldwerk en trekt enkele lessen voor het vervolg.

Tabel 3.1 Een derde van de aangeschreven klanten heeft de vragenlijst ingevuld

	KBR-opgestart	KBR-afgerond	FDL	Totaal
	n	n	n	n
Aangeschreven	178	177	66	421
Bruto respons	48	74	42	164
Netto respons	41 (23% van aangeschreven)	53 (30% van aangeschreven)	41 (62% van aangeschreven)	135 (32% van aangeschreven)

Noot: Aangeschreven verwijst naar het aantal respondenten dat is uitgenodigd. Bruto respons verwijst naar het aantal ingevulde vragenlijsten. Netto respons verwijst naar het aantal unieke respondenten dat de vragenlijst heeft ingevuld.

Bron: SEO Economisch Onderzoek en Regioplan

3.2 Achtergrondkenmerken

Tabel 3.2 toont achtergrondkenmerken voor zowel de FDL-groep als de twee controlegroepen bij de KBR. De populatie bestaat voornamelijk uit vrouwen. De meeste deelnemers zijn tussen de 25 en 44 jaar oud. Ongeveer de helft is laagopgeleid en vijf procent heeft een hbo- of universitaire opleiding. Het aandeel dat geen opleiding heeft afgemaakt is aanzienlijk hoger in de FDL-groep dan in de controlegroep. De meeste respondenten zijn ongehuwd of gescheiden en wonen alleen met hun kinderen. Hoewel we herkomstland niet hebben meegenomen in de vragenlijst is onze indruk op basis van contact met de deelnemers dat een deel van de respondenten niet vloeiend is in het Nederlands. Aanvullende achtergrondkenmerken, zoals het aantal kinderen van de respondenten, zijn opgenomen in de tabellenbijlage.

Tabel 3.2 Veel respondenten zijn alleenstaande moeders met een laag opleidingsniveau

		KBR-opgestart		KBR-afgerond		FDL		Totaal	
		n	%	n	%	n	%	n	%
Geslacht	Man	8	20%	2	4%	3	7%	13	10%
	Vrouw	33	80%	51	96%	38	93%	122	90%
Leeftijd	Jonger dan 25 jaar	3	7%	0	0%	2	5%	5	4%
	Tussen 25 en 34 jaar	17	41%	16	30%	14	34%	47	35%
	Tussen 35 en 44 jaar	12	29%	21	40%	16	39%	49	36%

³ Dit kwam vooral omdat mensen die vanuit de KBR in FDL zijn ingestroomd zowel als voormalig cliënt van KBR als via FDL zijn benaderd.

Opleiding	Tussen 45 en 54 jaar	8	20%	12	23%	9	22%	29	21%
	Ouder dan 55 jaar	1	2%	4	8%	0	0%	5	4%
	Laag	26	63%	27	51%	23	56%	76	56%
	Middelbaar	11	27%	20	37%	15	38%	46	34%
	Hoog	1	2%	3	6%	1	2%	5	4%
	Opleiding in het buitenland	3	7%	1	2%	1	2%	5	4%
Burgerlijke staat	Ik heb een andere opleiding afgemaakt	0	0%	2	4%	1	2%	3	2%
	Ongehuwd	26	63%	38	72%	24	59%	88	65%
	Gehuwd	3	7%	2	4%	4	10%	9	7%
	In scheiding	0	0%	0	0%	1	2%	1	1%
	Gescheiden	8	20%	10	19%	9	22%	27	20%
	Anders, namelijk	4	10%	3	6%	3	7%	10	7%
Gezinssamenstelling	Alleenstaand	33	80%	46	87%	37	90%	116	86%
	Met partner	8	20%	6	11%	4	10%	18	13%
	Anders	0	0%	1	2%	0	0%	1	1%
Totaal		41	100%	53	100%	41	100%	135	100%

Noot: Zie Bijlage A.1 voor overige achtergrondkenmerken. De indeling op opleidingsniveau is gebaseerd op de Standaard Onderwijsindeling, editie 2023/24 (CBS).

Bron: SEO Economisch Onderzoek en Regioplan

3.3 Inkomen en schulden

Meer dan de helft van de respondenten heeft een maandelijks inkomen van minder dan 1.300 euro, wat overeenkomt met de bijstandsuitkering voor een alleenstaande.⁴ De grootste groep daarna heeft een inkomen van tussen de 1.300 en de 1.650 euro per maand. Ongeveer tien procent weet niet hoeveel geld er maandelijks op hun rekening binnenkomt. Dit blijkt uit Tabel 3.3 die het maandelijks inkomen van de respondenten weergeeft. Dat is het bedrag dat maandelijks op hun rekening binnenkomt, toeslagen niet meegerekend. Tabel A.4 laat zien dat ongeveer de helft van de respondenten in de bijstand zit, terwijl ongeveer één op de vijf betaald werk heeft.

⁴ We hebben uitgevraagd welk bedrag er bij mensen maandelijks op hun rekening binnenkomt, toeslagen niet meegerekend. De inkomstenbelasting zal hier doorgaans al door de werkgever of uitkeringsverstrekker vanaf getrokken zijn.

Tabel 3.3 De meeste respondenten hebben een inkomen rond het bijstandsniveau

	KBR-opgestart		KBR-afgerond		FDL		Totaal	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Minder dan € 1.300	27	66%	33	62%	24	59%	84	62%
€ 1.300 tot € 1.650	6	15%	9	17%	6	15%	21	16%
€ 1.650 tot € 2.000	2	5%	2	4%	5	12%	9	7%
Meer dan € 2.000	3	7%	3	6%	3	7%	9	7%
Weet ik niet	3	7%	6	11%	3	7%	12	9%
Totaal	41	100%	53	100%	41	100%	135	100%

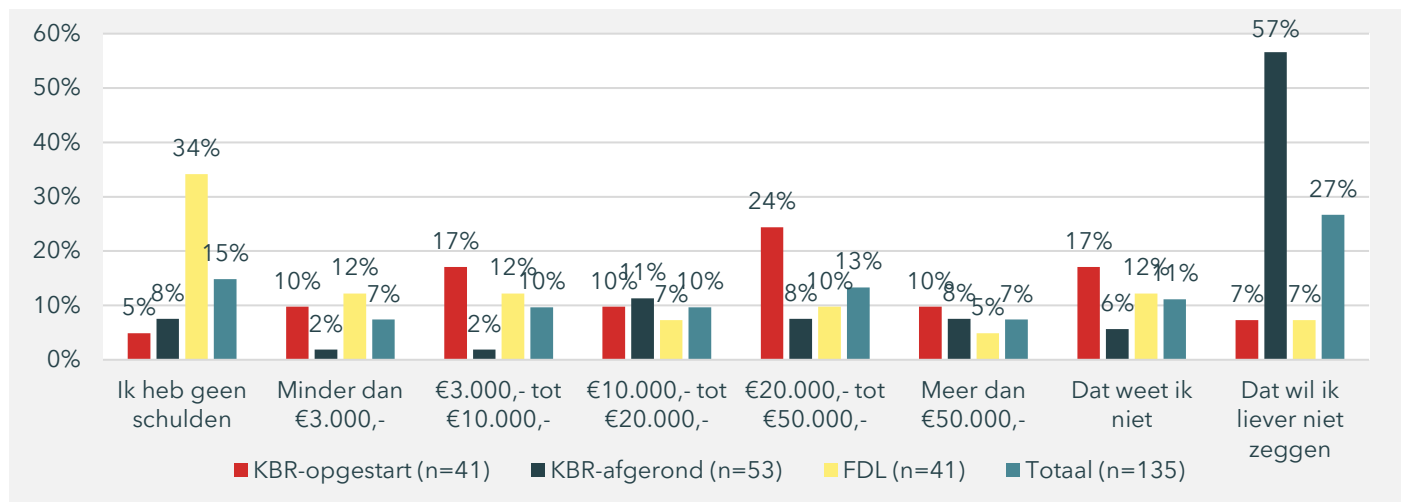
Noot: Inkomen is het bedrag dat bij respondenten maandelijks op hun rekening binnenkomt, toeslagen niet meegerekend. Zie Bijlage A.2 voor de tabellen van overige kenmerken zoals huidige situatie wat betreft werk/uitkering en duur van de schulden.

Bron: SEO Economisch Onderzoek en Regioplan

Een groot aandeel van deelnemers aan FDL en mensen die een KBR-traject hebben afgerond geeft aan dat ze schulden hebben. In sommige gevallen zijn deze schulden bovendien fors. Figuur 3.2 en Figuur 3.3 geven de schulden van de respondenten weer inclusief en exclusief de antwoordcategorieën 'Dat wil ik liever niet zeggen' en 'Dat weet ik niet'. Het aandeel dat aangeeft geen schulden te hebben ligt weliswaar het hoogst voor FDL-deelnemers, maar meer dan de helft van deze groep heeft een totale schuld van 3 duizend euro of meer. Dit is meer dan mensen met een inkomen op bijstandsniveau in drie jaar kunnen aflossen, terwijl deze groep dankzij de schenking van FDL van hun schulden af zou moeten zijn. De meeste mensen die met een saneringstraject bij de KBR zijn gestart hebben ook een totale schuld van meer dan 3 duizend euro, terwijl deze als gevolg van de sanering onder dat niveau zou moeten liggen. Dit kan betekenen dat respondenten na de sanering weer nieuwe schulden hebben opgebouwd of dat niet alle schulden hierin zijn meegenomen.⁵ We kunnen ook niet uitsluiten dat mensen de vraag verkeerd hebben begrepen en hun antwoord baseren op hun schuld in het verleden. Tenslotte gaat het bij een overgrote meerderheid van de respondenten die een KBR-traject hebben afgerond en de hoogte van hun schuld hebben ingevuld ook om een schuld van meer dan 3 duizend euro, maar de meeste mensen in deze groep willen deze vraag überhaupt niet beantwoorden.

⁵ Sommige schulden kunnen niet worden meegenomen in een saneringstraject. Dit geldt bijvoorbeeld voor schulden bij de Dienst Uitvoering Onderwijs (DUO).

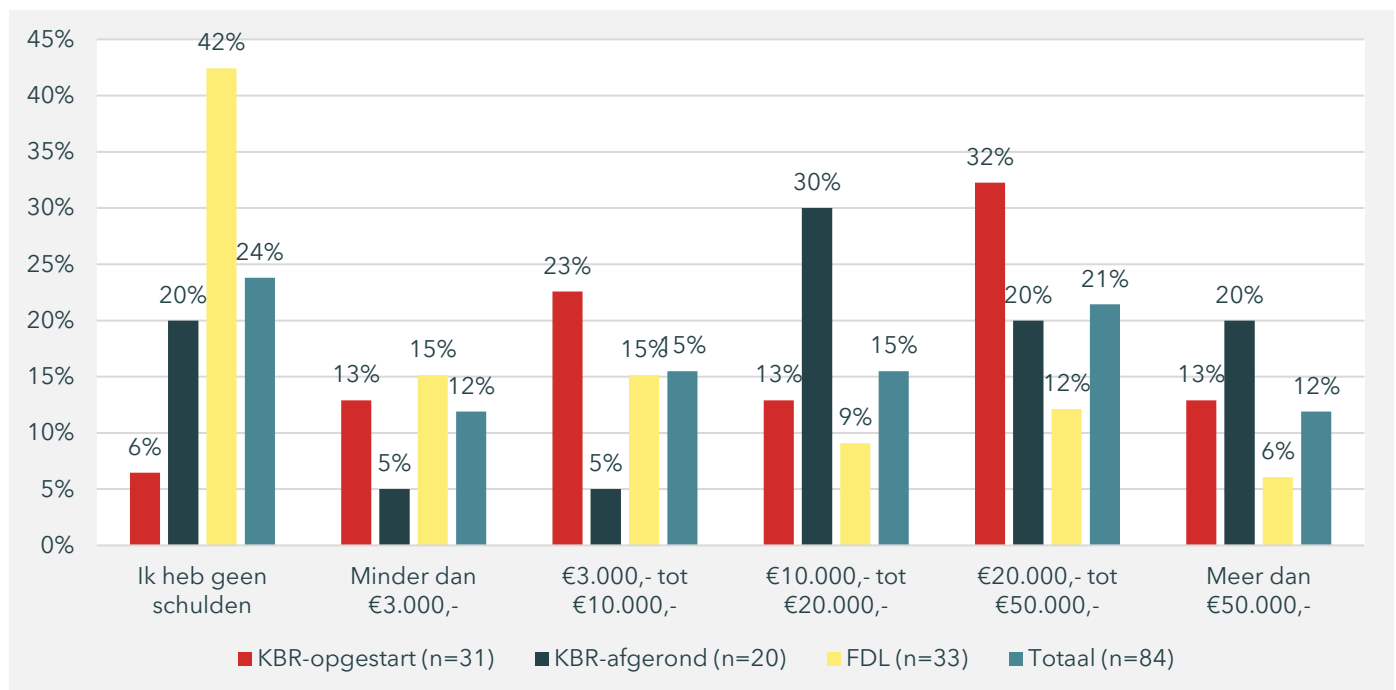
Figuur 3.2 Veel respondenten uit de groep KBR-afgerond willen niet aangeven hoe hoog hun schuld is

Noot: Het gaat om alle schulden bij elkaar opgeteld. Zie Bijlage A.2 voor de tabellen van overige kenmerken zoals huidige situatie wat betreft werk/uitkering en duur van de schulden.

Bron: SEO Economisch Onderzoek en Regioplan

Figuur 3.3 Veel respondenten die antwoord willen geven op deze vraag hebben forse schulden

Noot: Het gaat om alle schulden bij elkaar opgeteld. Zie Bijlage A.2 voor de tabellen van overige kenmerken zoals huidige situatie wat betreft werk/uitkering en duur van de schulden.

Bron: SEO Economisch Onderzoek en Regioplan

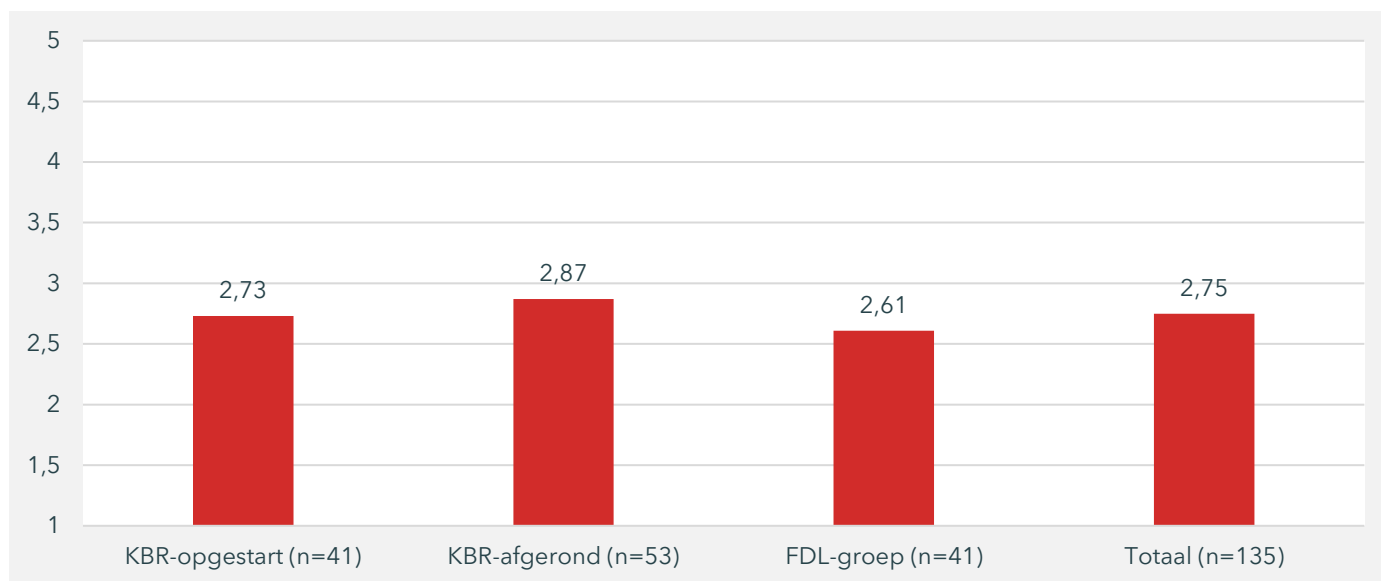
3.4 Welzijn

Op basis van de in Hoofdstuk 2 besproken beleidstheorie verwachten we dat het welzijn van ouders en hun kinderen verbetert als zij van hun schulden verlost zijn. De vragenlijst bevat daarom vragen over het welzijn van respondenten, zowel in termen van hun eigen gemoedstoestand als hun zelfbeeld als ouder, en over het welzijn en de geestelijke gezondheid van hun kinderen.

Ervaren welzijn van respondenten

De uitkomsten wat betreft ervaren welzijn verschillen weinig tussen de drie groepen. Voor vragen over hoe de respondenten zich de afgelopen vier weken hebben gevoeld is de 'Mental Health Inventory 5' ofwel 'MHI-5' gebruikt (Berwick et al., 1991). Dit is een internationale standaard voor een specifieke meting van de psychische gezondheid, bestaande uit vijf vragen. Gevraagd is naar hoe vaak men zich 1) zenuwachtig, 2) kalm en rustig, 3) neerslachtig en somber, 4) gelukkig of 5) zo erg in de put voelde dat hen niets kon opvrolijken. Respondenten konden op een schaal van 1 tot 5 aangeven hoe vaak ze deze emoties hebben ervaren, waarbij 1 voor 'nooit' staat en 5 voor 'altijd'. Aan de negatief geformuleerde vragen zijn de omgekeerde waarden toegekend, zodat van de antwoorden de som en gemiddelden konden worden berekend. Figuur 3.4 geeft de gemiddelde scores weer uitgesplitst naar respondentgroep, waarbij 1 een lage mate en 5 een hoge mate van welzijn vertegenwoordigt. De verschillen tussen de drie respondentgroepen zijn niet statistisch significant. Dit betekent dat de kans groot is dat de verschillen tussen de drie groepen in ervaren welzijn op toeval berusten en in werkelijkheid niet bestaan. De uitkomsten op de aparte stellingen staan in Tabel A.7.

Figuur 3.4 In alle groepen is het welzijn laag ten opzichte van de Nederlandse bevolking

Noot: De figuur toont gemiddelde scores van welzijn gebaseerd op de MHI-5 voor de verschillende groepen. De bijbehorende standaarddeviaties zijn 0,91 voor KBR-opgestart, 1,06 voor KBR-afgerond, 0,80 voor de FDL-groep en 0,94 voor het totaal. Verschillen tussen deze groepen zijn niet statistisch significant: $F(2) = 0,87$, $p = 0,42$. De geschatte betrouwbaarheid gemeten op alle respondenten met Cronbach's alpha is 0,88, wat neerkomt op een goede (geschatte) interne consistentie van de schaal. Zie Bijlage A.3 voor aanvullende resultaten over het welzijn van respondenten en hun kinderen.

Bron: SEO Economisch Onderzoek en Regioplan

Het aandeel respondenten met psychische klachten is hoog ten opzichte van de Nederlandse bevolking. Uit de gezondheidsenquête van het CBS blijkt dat in de algemene bevolking 13,7 procent van de mensen van 12 jaar en ouder de afgelopen vier weken psychische klachten had.⁶ Dit cijfer betreft het aandeel mensen met een somscore lager dan 60 op de MHI-5. Om dit te berekenen worden per persoon alle vragen bij elkaar opgeteld en vermenigvuldigd met vier. Op deze manier is de minimale somscore per persoon gelijk aan 0 en de maximale score gelijk aan 100. Hoe lager de score, hoe slechter de psychische gezondheid van de persoon gemeten met de MHI-5. Om de score voor psychische gezondheid in deze steekproef te kunnen vergelijken met de algemene populatie is het ook voor dit onderzoek nodig om op dezelfde manier de somscore te berekenen. We kunnen dit niet helemaal op een vergelijkbare manier doen, aangezien in dit onderzoek een schaal van 1 – 5 is gehanteerd en niet een schaal van 0 – 5. Het bereik voor de somscore komt daarom uit op 20 (minimale score; slechte psychische gezondheid) tot 100 (maximale score; goede psychische gezondheid). Toch blijkt ook voor dit onderzoek dat 33 procent een somscore van onder de 60 heeft, oftewel ruim twee keer zoveel als onder de algemene bevolking.⁷ Dit kan te maken hebben met het hoge niveau van financiële stress dat in Paragraaf 3.5 aan de orde komt.

Om meer inzicht te krijgen in de validiteit van de vragenlijst hebben we de samenhang in de antwoorden op de verschillende deelvragen getoetst aan de hand van Cronbach's alpha, Box 3.1 licht dit nader toe. Deze heeft een waarde van 0,88, wat wijst op een goede interne consistentie.

Box 3.1 Validiteit gemeten met Cronbach's alpha

Cronbach's alpha is een maatstaf om mee vast te stellen of meerdere items samen één schaal mogen vormen. Een schaal kan daarbij worden opgevat als een logisch samenhangende set vragen die gezamenlijk een specifiek construct meten, zoals ervaren welzijn. Cronbach's alpha wordt berekend op basis van de interne consistentie van de antwoorden op de verschillende vragen en kan een waarde van 0 tot 1 aannemen. Een waarde van < 0,60 geldt als slecht, een waarde tussen de 0,60 en 0,70 als twijfelachtig, een waarde tussen de 0,70 en 0,80 als acceptabel en een waarde boven de 0,80 als goed. Dit wordt ook wel een betrouwbaarheidsanalyse genoemd.

Bron: SEO Economisch Onderzoek en Regioplan

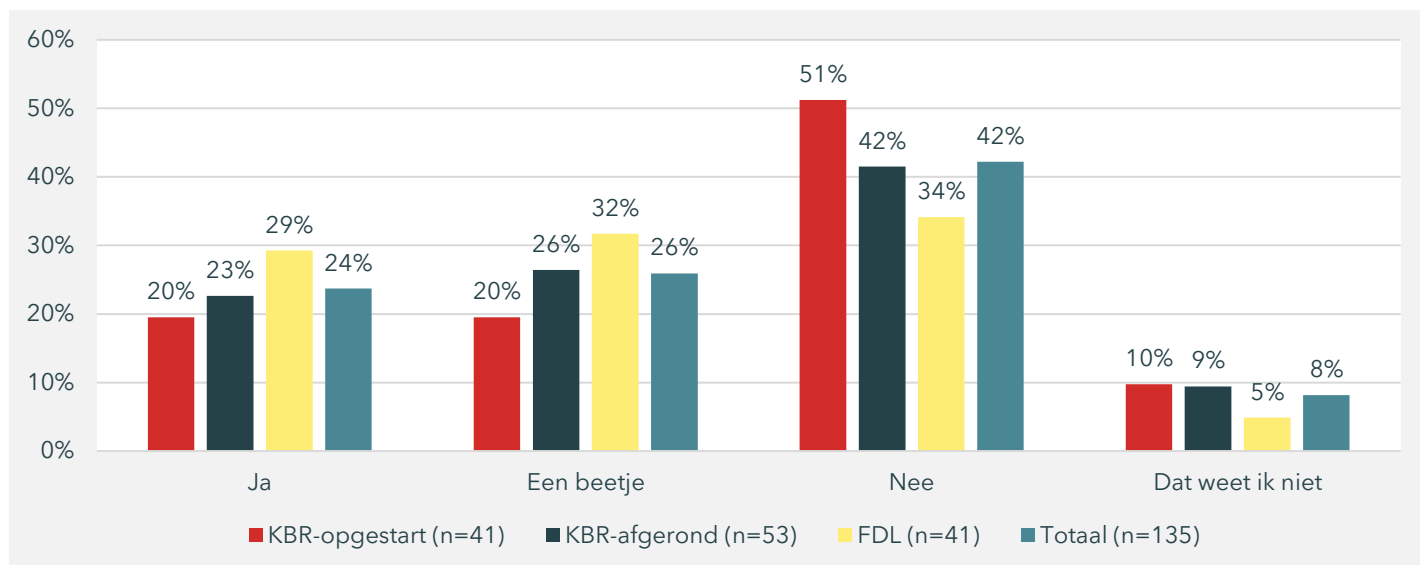
Effect van schulden op het vermogen om goed voor kinderen te zorgen

Een grote minderheid van respondenten geeft aan dat hun schulden een negatief effect hebben op hun vermogen om goed voor hun kinderen te zorgen. Figuur 3.5 laat zien dat het gaat om ongeveer een kwart van alle ondervraagden. Nog eens een kwart denkt dat hun schulden een beetje effect hebben op hun vermogen om goed voor hun kinderen te zorgen. Het aandeel dat aangeeft dat hun schulden geen negatief effect hebben is het hoogst voor de groep die een KBR-traject is gestart en het laagst voor de FDL-groep – relatief veel ouders in de FDL-groep denken dus dat hun schulden ten minste enig negatief effect hebben op hun vermogen om goed voor hun kinderen te zorgen. Net als in Figuur 3.2 valt het op dat er bij veel respondenten in de FDL-groep en in de groep die een KBR-traject heeft afgerond kennelijk sprake is van schulden. Ook hier kunnen we niet uitsluiten dat mensen bij de beantwoording de situatie van voor de sanering in gedachten hadden.

⁶ Zie: [Psychische klachten | RIVM](#).

⁷ Het aandeel met psychische klachten ligt hoger voor mensen met een lager opleidingsniveau. Voor mensen met basisonderwijs als hoogst behaalde opleiding gaat het volgens dezelfde gezondheidsenquête bijvoorbeeld om 20,7 procent. Dat is nog steeds aanmerkelijk minder dan onder respondenten in dit onderzoek. De aandelen liggen ook hoger voor vrouwen en voor mensen in de leeftijdsgroepen die oververtegenwoordigd zijn onder onze respondenten, maar de verschillen zijn kleiner dan voor het opleidingsniveau.

Figuur 3.5 Een grote minderheid van respondenten denkt dat hun schulden een negatief effect hebben op het goed kunnen zorgen voor hun kinderen

Noot: De figuur toont het antwoord op de vraag 'Heeft u het idee dat uw schulden een negatief effect hebben op het goed kunnen zorgen voor uw kind(eren)?'. Zie Bijlage A.3 voor aanvullende resultaten over het welzijn van respondenten en hun kinderen.

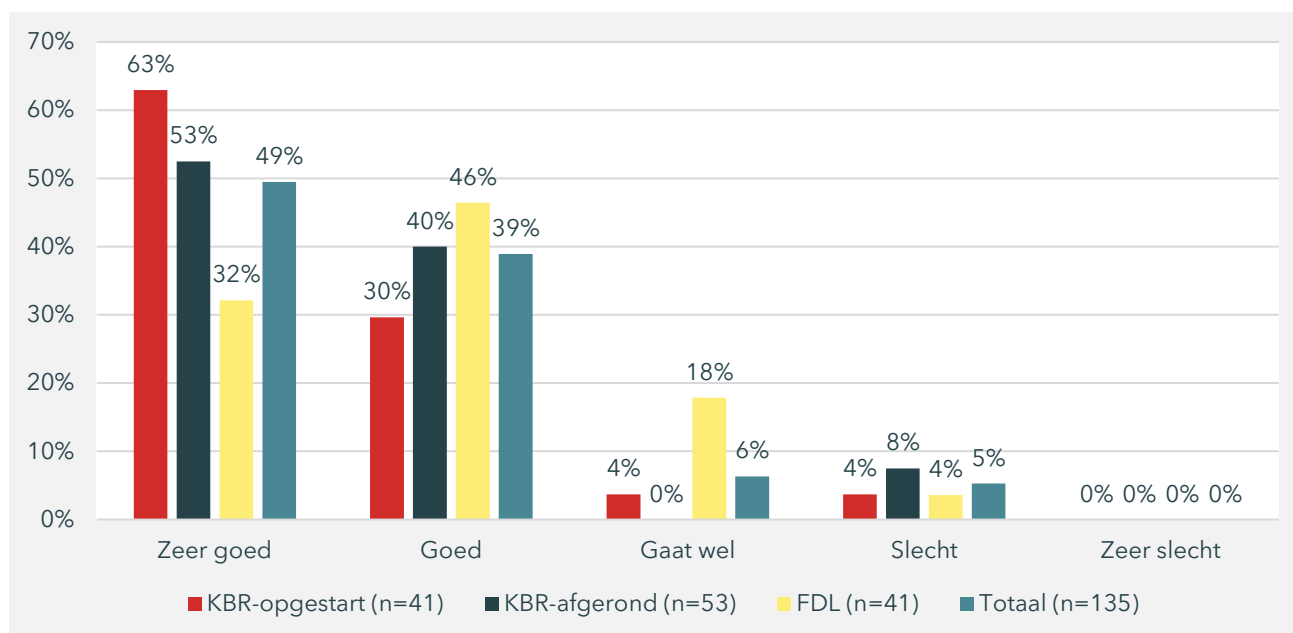
Bron: SEO Economisch Onderzoek en Regioplan

Aan de respondenten die hierboven hebben aangegeven wel of een beetje het idee te hebben dat hun schulden een negatief effect hebben op het goed kunnen zorgen voor hun kind(eren) is vervolgens gevraagd op welke manier dat is. De antwoorden op deze vraag illustreren hoe schulden een belemmerende factor kunnen zijn in het goed kunnen zorgen voor kinderen. Een van de respondenten verwoordde dit als volgt: *"Dat we soms het geld niet hebben om normaal rond te komen."* Andere antwoorden waren: *"Financieel, en nu de boodschappen duurder zijn geworden is het vervelend. Je kan je niet verwennen met materialistische dingen maar ook niet meer met lekker eten."* Of: *"Bijna geen geld overhouden om leuke dingen te doen en vakantie."* Een volledig overzicht van deze antwoorden staat in Tabel A.12.

Welzijn kinderen

De meeste ouders omschrijven de geestelijke gezondheid van hun kinderen als 'Goed' of 'Zeer goed'. Slechts een kleine minderheid kiest voor de antwoorden 'Gaat wel' of 'Slecht'. Dit blijkt uit de antwoorden van ouders op de vraag hoe de geestelijke gezondheid van kinderen is in Figuur 3.6. Het contrast met de bevindingen uit Figuur 3.5 is opvallend. Ondanks de negatieve effecten van schulden die een grote minderheid van ouders ervaart op het goed kunnen zorgen voor hun kinderen, beoordelen de meeste ouders de geestelijke gezondheid van kinderen als positief. Een mogelijke verklaring voor dit verschil is dat ouders obstakels ervaren om de geestelijke gezondheid van eigen kinderen als zorgelijk te beoordelen. Uiteraard kan het er ook op wijzen dat zorgen van ouders over de opvoeding niet direct gerelateerd zijn aan de geestelijke gezondheid van hun kinderen.

Figuur 3.6 De meeste ouders vinden de geestelijke gezondheid van hun kinderen goed tot zeer goed

Noot: De figuur toont het antwoord op de vraag 'Hoe is over het algemeen de geestelijke gezondheid van uw kind(eren)?'. Bij ouders met meerdere kinderen is gevraagd naar het jongste en oudste kind. Hierdoor zijn er voor deze vraag meer waarnemingen. Zie Bijlage A.3 voor aanvullende resultaten over het welzijn van respondenten en hun kinderen.

Bron: SEO Economisch Onderzoek en Regioplan

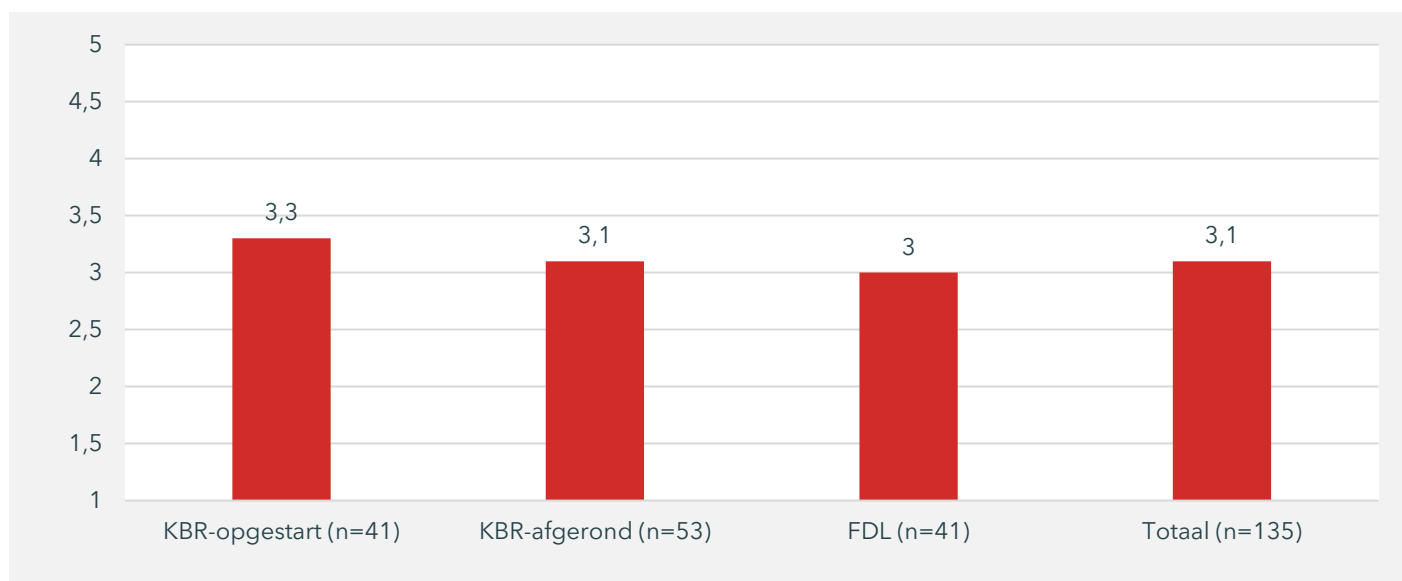
3.5 Financiële stress

Schulden leiden naar verwachting tot financiële stress. Om dit te meten hebben we de verkorte versie van de Psychological Inventory of Financial Scarcity (PIFS) gebruikt (Van Dijk et al., 2022) waarbij één item beperkt is aangepast.⁸ Respondenten konden op een schaal van 1 tot 5 aangeven in hoeverre vier stellingen over geldzorgen en hoe ze hiermee omgaan voor hen gelden. De score 5 geeft hierbij een hoge mate van financiële stress aan en de score 1 een lage mate van financiële stress. De uitkomsten op deze vier stellingen afzonderlijk zijn weergegeven in Tabel A.19.

Figuur 3.7 laat zien dat financiële stress onder de drie groepen een vergelijkbaar niveau heeft. De verschillen komen overeen met onze verwachting – respondenten die nog in een saneringstraject zitten hebben meer stress dan respondenten voor wie dat traject is afgerond, al dan niet met een gift van SDVB. Dat deze verschillen klein zijn kan komen omdat mensen die een saneringstraject hebben afgerond nog steeds veel financiële stress ervaren als ze rond moeten komen van een laag inkomen. Deze verschillen zijn bovendien niet statistisch significant. De gemiddelde score voor alle respondenten samen is 3,1, wat erop wijst dat ze veel financiële stress ervaren. Van Dijk et al. (2022) vinden voor de algemene populatie een gemiddelde score van tussen de 1,96 tot 2,5. Tot slot wijst Cronbach's alpha met een waarde van 0,75 op een acceptabele interne consistentie.

⁸ Het aangepaste item betreft 'Ik heb te weinig geld', waaraan is toegevoegd 'gehad voor iets extra's'.

Figuur 3.7 In alle groepen ervaren respondenten forse financiële stress

Noot: De figuur toont gemiddelden van scores voor stellingen over financiële stress, gebaseerd op de PIFS (verkorte B1-versie). De bijbehorende standaarddeviaties zijn 1,05 voor KBR-opgestart, 1,10 voor KBR-afgerond, 0,92 voor de FDL-groep en 1,03 voor het totaal. Verschillen tussen deze groepen zijn niet statistisch significant: $F(2) = 1,22$, $p = 0,30$. De geschatte betrouwbaarheid gemeten op alle respondenten met Cronbach's alpha is 0,75, wat neerkomt op een acceptabele (geschatte) interne consistentie van de schaal. Zie Bijlage A.4 voor uitkomsten op de vier stellingen afzonderlijk.

Bron: SEO Economisch Onderzoek en Regioplan

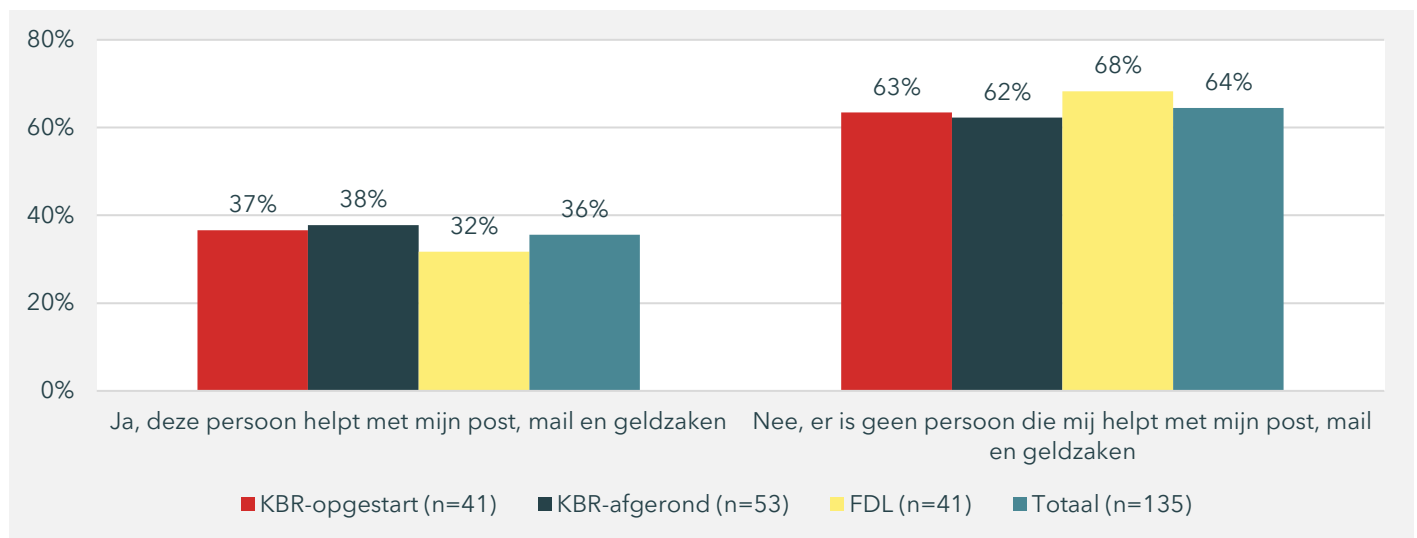
3.6 Hulp bij geldzaken en administratie

Uit het literatuuronderzoek in Vermeulen et al. (2023) komt naar voren dat begeleiding effectief lijkt in het terugdringen van schulden en van terugval. In de vragenlijst zijn daarom vragen opgenomen over hulp bij post, mail en geldzaken.

Figuur 3.8 laat zien dat de meeste respondenten geen hulp bij post, mail of geldzaken krijgen van iemand anders dan FDL of de KBR. Als deze groep al hulp krijgt, dan is het dus van FDL of de KBR. Dit aandeel is het hoogst voor de FDL-groep. Bijna de helft geeft daarnaast aan überhaupt geen professionele hulp te krijgen bij hun geldzaken of administratie, zie Figuur 3.9. Ook dit aandeel is het hoogst in de FDL-groep, terwijl minder dan een derde van de mensen die een saneringskrediet bij de KBR zijn gestart aangeeft geen professionele hulp te krijgen. Een logische verklaring is dat deelnemers aan FDL niet verplicht zijn om nog anderhalf jaar begeleiding te krijgen. Sommige deelnemers hebben wellicht na de intake kortstondig begeleiding gekregen, maar zijn daar op het moment van de uitvraag al mee gestopt.

Bij mensen die een KBR-traject gestart zijn, valt het op dat slechts een derde aangeeft dat ze een schuldregeling of schuldsanering hebben – mogelijk omdat mensen de KBR niet als schuldsanering herkennen. Bewindvoering komt als vorm van professionele hulp het meest voor. Hiervan maakt de FDL-groep minder gebruik.

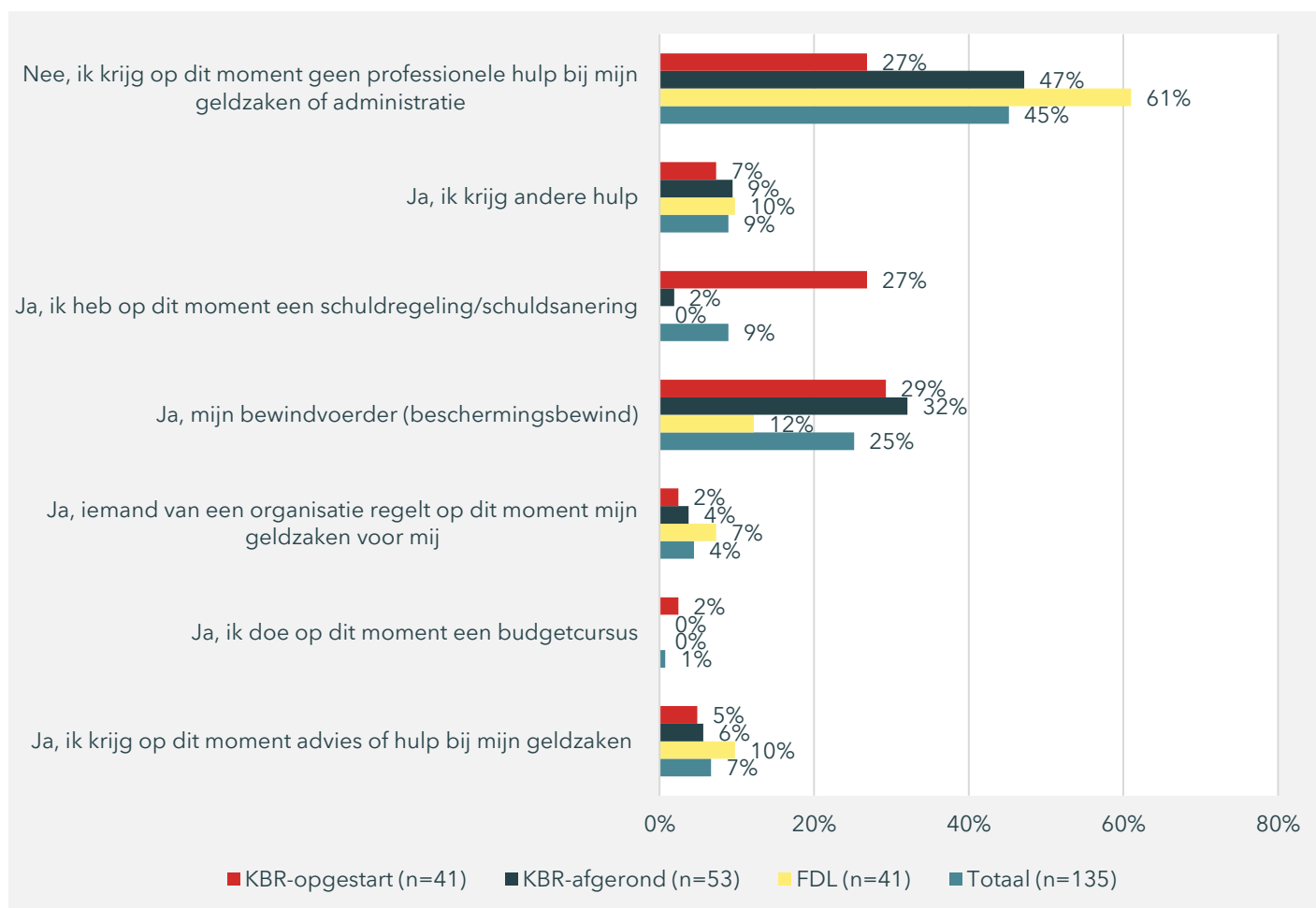
Figuur 3.8 De meeste respondenten krijgen geen hulp bij post, mail of geldzaken van iemand anders dan FDL of de KBR

Noot: De figuur toont het antwoord op de vraag 'Is er op dit moment iemand anders dan KBR/FDL die u helpt bij uw post, mail en geldzaken?'. Zie Bijlage A.5 voor de bijbehorende tabellen en aanvullende resultaten.

Bron: SEO Economisch Onderzoek en Regioplan

Figuur 3.9 Het aandeel respondenten zonder professionele hulp bij geldzaken of administratie is het grootst in de FDL-groep

Noot: De figuur toont het antwoord op de vraag 'Krijgt u op dit moment professionele hulp bij uw geldzaken of administratie?'. Zie Bijlage A.5 voor de bijbehorende tabellen en aanvullende resultaten.

Bron: SEO Economisch Onderzoek en Regioplan

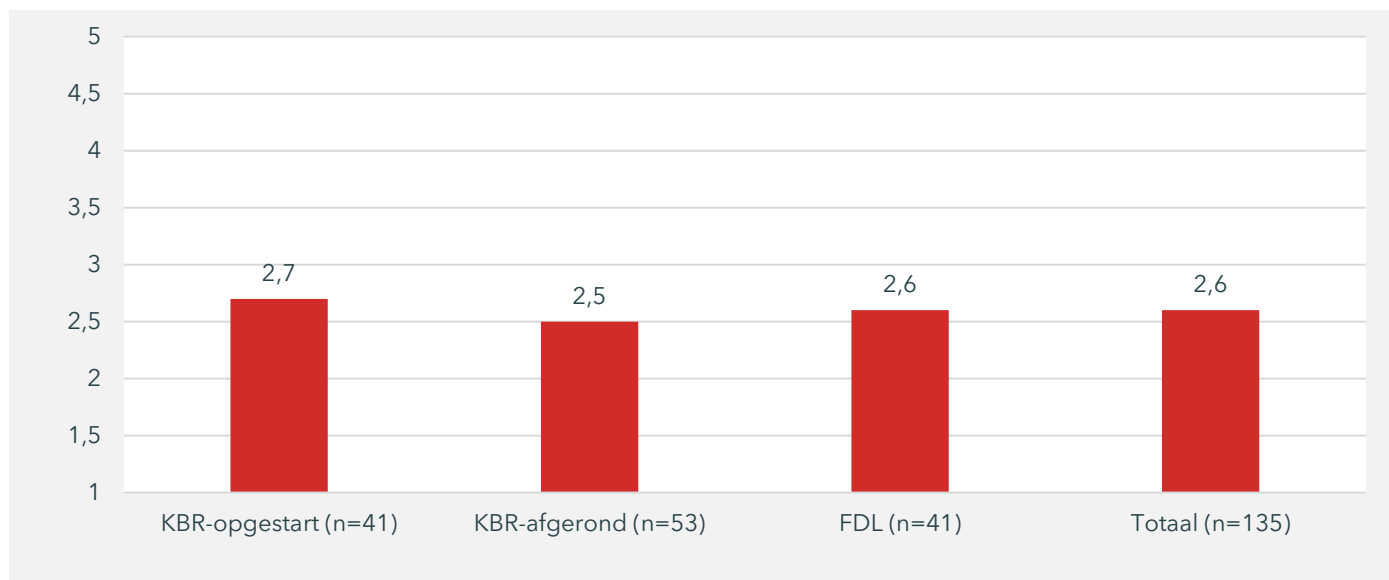
3.7 Beslissingen nemen en financiële zelfredzaamheid

Schulden en de stress die hierdoor ontstaat kunnen ertoe leiden dat ouders minder cognitieve ruimte hebben voor het nemen van financiële beslissingen. Ze houden bijvoorbeeld minder rekening met de toekomst. Dit kan leiden tot keuzes die het nog moeilijker maken om uit de schulden te komen, zoals het niet meer openen van de post of het aangaan van kortlopende kredieten met een hoge rente (Mullainathan en Shafir, 2013). De vragenlijst bevat daarom vragen naar het executief functioneren uit de Amsterdam Executive Function Inventory (AEFI), zie Van der Elst et al. (2012).⁹ Het gaat onder meer om de aspecten aandacht, zelfcontrole en zelf-monitoring, en plannen en initiatief nemen. Respondenten konden op een schaal van 1 tot 5 aangeven in hoeverre de stellingen voor hen gelden, waarbij 5 staat voor een hoge mate en 1 voor een lage mate van zelf ingeschat executief functioneren. Zie Tabel A.23 voor de zes onderliggende stellingen en scores daarop.

⁹ Dit onderzoek is gericht op adolescenten, zodat een vergelijking van uitkomsten met ons onderzoek niet zinvol is.

Figuur 3.10 laat zien dat het executief functioneren onder de drie groepen een vergelijkbaar niveau heeft, de verschillen zijn niet statistisch significant. In het bijzonder is het niet lager voor de groep die nog aan het aflossen is bij de KBR, wat we op basis van de beleidstheorie zouden verwachten. Met een waarde van 0,75 wijst Cronbach's alpha op een acceptabele interne consistentie.

Figuur 3.10 Executief functioneren verschilt niet tussen de drie groepen

Noot: De figuur toont gemiddelden van scores op vragen over executief functioneren uit de AEFI (ingekorte versie). De bijbehorende standaarddeviaties zijn 0,85 voor KBR-opgestart, 0,78 voor KBR-afgerond, 0,73 voor de FDL-groep en 0,78 voor het totaal. Verschillen tussen deze groepen zijn niet statistisch significant: $F(2) = 0,28$, $p = 0,76$. De geschatte betrouwbaarheid gemeten op alle respondenten met Cronbach's alpha is 0,75, wat neerkomt op een acceptabele (geschatte) interne consistentie van de schaal. Zie Bijlage A.6 voor uitkomsten op de vier stellingen afzonderlijk.

Bron: SEO Economisch Onderzoek en Regioplan

Om meer zicht te krijgen op het effect van FDL op cognitieve ruimte voor het nemen van financiële beslissingen bevat de vragenlijst ook stellingen over de financiële zelfredzaamheid van respondenten, gebaseerd op het instrument Mesis (Blommesteijn et al., 2012). Deze stellingen gaan onder meer over de mate waarin mensen orde en overzicht hebben over hun eigen administratie. Respondenten konden op een schaal van 1 tot 5 weergeven in hoeverre de stellingen voor hen gelden, waarbij 1 staat voor 'nooit' en 5 voor 'altijd'. Aan de negatief geformuleerde stellingen zijn de omgekeerde waarden toegekend, zodat van de antwoorden de som en gemiddelden konden worden berekend. De tien stellingen om financiële zelfredzaamheid te meten en de scores daarop staan in Tabel A.24.

Respondenten schatten hun financiële zelfredzaamheid als vrij hoog in, zie Figuur 3.11. De gemiddelde score van 4,1 komt overeen met de gemiddelde score van deelnemers op dit concept na afronding van de in totaal 65 projecten die in het kader van het project van Schulden naar kansen zijn onderzocht (Van Geuns et al., 2021). Deelnemers aan FDL en respondenten die een KBR-traject hebben afgerond schatten hun financiële zelfredzaamheid hoger in dan mensen die een KBR-traject zijn gestart. Deze twee groepen zouden meer cognitieve ruimte moeten hebben voor het nemen van financiële beslissingen, of mogelijk meer zelfvertrouwen, hoewel de uitkomsten in Figuur 3.2 er niet op wijzen dat ze van hun schulden verlost zijn. De gevonden verschillen tussen de respondentengroepen zijn niet statistisch significant op vijfprocentniveau, maar wel op tienprocentniveau. Met een waarde van 0,70 wijst Cronbach's alpha op een acceptabele interne consistentie.

Figuur 3.11 Deelnemers aan FDL schatten hun financiële zelfredzaamheid het hoogst in

Noot: De figuur toont gemiddelden van scores op vragen over financiële zelfredzaamheid uit Mesis. De bijbehorende standaarddeviaties zijn 0,71 voor KBR-opgestart, 0,80 voor KBR-afgerond, 0,73 voor de FDL-groep en 0,76 voor het totaal. Verschillen tussen deze groepen zijn niet statistisch significant: $F(2) = 2,8$, $p = 0,065$. De geschatte betrouwbaarheid gemeten op alle respondenten met Cronbach's alpha is 0,70, wat neerkomt op een voldoende (geschatte) interne consistentie van de schaal. Zie Bijlage A.6 voor uitkomsten op de tien stellingen afzonderlijk.

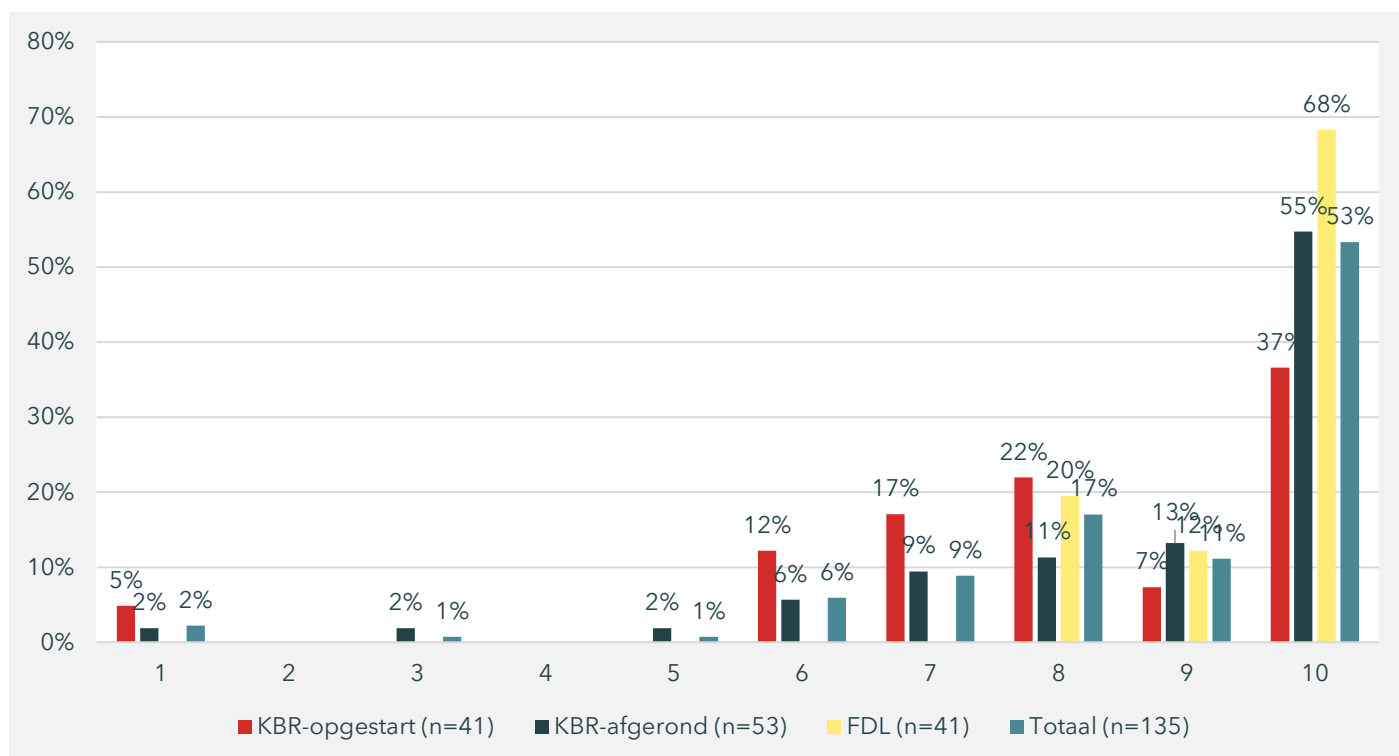
Bron: SEO Economisch Onderzoek en Regioplan

Bij de uitkomsten in deze paragraaf tekenen we aan dat een deel van de respondenten onder bewind staat. Dat betekent dat sommige financiële beslissingen waarop de vragenlijst betrekking heeft genomen worden door de bewindvoerder en niet door de respondent. Verder blijkt uit onderzoek dat respondenten hun executief functioneren zelf vaak te optimistisch inschatten (Jia et al., 2023).

3.8 Dienstverlening

Tot slot is aan de respondenten gevraagd hoe goed het kwijtschelden van hun schulden of de schuldsanering hen tot nu toe heeft geholpen. Figuur 3.12 laat zien dat de meeste respondenten hierover zeer tevreden zijn. De helft geeft een 10 op een schaal van 1 tot 10, voor de FDL-groep ligt dit aandeel zelfs nog een stuk hoger. De tevredenheid is het laagst onder respondenten die een KBR-traject zijn gestart. Mensen in deze groep zijn wel geholpen met de sanering van hun schulden, maar in tegenstelling tot de andere twee groepen zijn ze nog steeds aan het afbetalen.

Figuur 3.12 De meeste respondenten zijn tevreden over de hulpverlening

Noot: De figuur toont het antwoord op de vraag 'Hoe goed heeft het kwijtschelden van uw schulden/de schuldsanering u tot nu toe geholpen? Een 1 betekent dat het u helemaal niet goed heeft geholpen, een 10 betekent dat het u heel erg goed heeft geholpen'. Zie Bijlage A.8 voor de bijbehorende tabel.

Bron: SEO Economisch Onderzoek en Regioplan

3.9 Algemene reflectie op de bevindingen

Dit pilotonderzoek laat zien dat voor de respondentgroep als geheel het ervaren welzijn relatief laag is ten opzichte van de algemene bevolking, en een grote minderheid van de respondenten vindt dat de schulden een negatief effecten hebben op het goed kunnen zorgen voor hun kind(eren). Respondenten ervaren veel financiële stress en krijgen weinig hulp van hun omgeving bij post, mail en geldzaken. Ze schatten hun eigen financiële zelfredzaamheid als vrij hoog in. Deze uitkomsten laten zien dat de deelnemers gemiddeld gezien problemen ervaren op de terreinen waar we dat ook op voorhand zouden verwachten (zie bijvoorbeeld het literatuuroverzicht in Vermeulen et al., 2023). Deelnemers aan FDL zijn positief over de ontvangen dienstverlening.

Voor de gevalideerde onderdelen van de vragenlijst hebben we de interne consistentie van antwoorden beoordeeld op basis van Cronbach's alpha. Voor al deze oordelen wijst de uitkomst op een voldoende tot goede (geschatte) interne consistentie. Dit ondersteunt de validiteit van onze methodiek.

De resultaten van dit pilotonderzoek laten (vooralsnog) geen statistisch significante verschillen zien tussen de controlegroepen (de deelnemers die een KBR-schuldsaneringstraject zijn gestart en die dit hebben afgerond) en de deelnemers aan FDL. Mogelijk heeft het ermee te maken dat het nog te vroeg is om verschillen tussen de groepen aan te tonen en speelt het beperkte aantal respondenten per groep hier ook een rol in. Daarnaast kan het uitblijven van (significante) verschillen er ook mee te maken hebben dat de deelnemers aan FDL grotendeels (33

van de 41 deelnemers) eerst zijn gestart met een schuldsaneringstraject bij de KBR voordat zij zijn ingestroomd in FDL. De groepen overlappen daarmee, wat verschillen tussen de groepen in uitkomstmaten ook minder aannemelijk maakt.

Een deel van de antwoorden roept vragen op over hoe respondenten de vragen hebben geïnterpreteerd. Zo noemt een groot deel van de respondenten schulden te hebben, ook als hun schulden zijn gesaneerd. Dit roept de vraag op of mensen een goede inschatting kunnen maken van de omvang van hun schulden of de vraag retrospectief hebben ingevuld (schulden voorafgaan aan het kwijtschelden ervan). Wellicht spelen taalachterstanden of het opleidingsniveau ook een rol. Het kan ook zijn dat niet alle schulden in de schuldsanering zijn meegenomen, of dat mensen weer nieuwe schulden hebben gemaakt. Dat zou een zorgelijke uitkomst zijn die twijfels oproept over de haalbaarheid van het doel om mensen duurzaam uit de schulden te helpen. Ook opvallend is dat relatief weinig mensen in de groep KBR-opgestart aangeven dat ze in de schuldsanering zitten, wat zou kunnen betekenen dat ze deze vraag niet goed hebben geïnterpreteerd. Tot slot valt op dat ook mensen in de FDL-groep en de mensen die een KBR-traject hebben afgerond melden dat schulden een negatief effect hebben op het opvoeden van hun kind(eren). De kans bestaat dat deze mensen de vraag algemeen hebben beantwoord en niet direct in zijn gegaan op hun huidige situatie waarin een groot deel van deze mensen immers schuldenvrij zou moeten zijn. Verdiepende interviews met de deelnemers kunnen meer licht schijnen op deze onderwerpen.

Tot slot is het belangrijk om te vermelden dat een aantal items afkomstig uit al bestaande vragenlijsten voor deze vragenlijst zijn aangepast. Dit geldt voor de MHI-5 waarbij gekozen is voor antwoordcategorieën van 1 tot 5 in plaats van van 0 tot 5. Ook is ervoor gekozen om een van de items van de PIFS om financiële stress te meten iets aan te passen. Hierdoor zijn de vragen iets minder goed te vergelijken met de uitkomsten voor de algemene populatie. Het valt te overwegen om deze vragen in lijn met de al bestaande vragenlijsten iets aan te passen.

4 Vervolg

Het pilotonderzoek vormt een goede basis voor de daadwerkelijke impactmeting van FDL. Op een aantal aspecten lijken aanpassing van de vragenlijst en aanvullend kwalitatief onderzoek wenselijk. Gebruik van CBS-gegevens kan het onderzoek op meerdere manieren verrijken.

De uitkomsten uit het vorige hoofdstuk geven op hoofdlijnen een plausibel beeld van de doelgroep. De validiteit van de methodiek blijkt ook uit de interne consistentie van de antwoorden op de gevalideerde onderdelen van de vragenlijst. Daarmee vormt het pilotonderzoek een goede basis voor de daadwerkelijke impactmeting van FDL.

Op een aantal aspecten zien we ruimte voor aanscherping van de vragenlijst of lijkt aanvulling wenselijk. Er zijn ook enkele lessen te trekken uit onze ervaringen met het veldwerk. Daarnaast is aanpassing van de controlegroep noodzakelijk, omdat de KBR op korte termijn geen klanten uit Rotterdam meer kan aanleveren. SDVB heeft namelijk met de KBR afgesproken dat zij deze klanten aan FDL gaan aanleveren. Ten slotte biedt het gebruik van CBS-gegevens meerdere mogelijkheden om het onderzoek te verrijken. In dit hoofdstuk gaan we in op deze vervolgstappen. Voor een uitgebreide bespreking van de beoogde opzet van de impactmeting verwijzen we naar Vermeulen et al. (2023).

Aanpassing van de vragenlijst

Antwoorden op de vraag over schulden vragen om aanpassing en nadere duiding. Op de eerste plaats is het nodig om expliciet te maken dat deze vraag betrekking heeft op de huidige situatie en niet op het verleden. Anders heeft het vragen naar schulden in follow-ups op deze vragenlijst ook geen zin. Hetzelfde geldt voor de vraag over het effect van schulden op het opvoeden van kind(eren). Daarnaast lijkt het wenselijk om aanvullende vragen toe te voegen over om welke schuldeisers het gaat, zodat we zicht krijgen op de mogelijkheid dat deze schulden niet in saneringstrajecten zijn meegenomen.

Respondenten uit de FDL-groep vullen de vragenlijst pas voor het eerst in nadat ze van hun schuld af zijn. De directe veranderingen in ervaren welzijn en financiële stress die hierdoor ontstaan blijven in het vragenlijstonderzoek dus buiten beeld. Dit kunnen we gedeeltelijk ondervangen door retrospectieve vragen op te nemen, over hoe mensen zich voelden toen ze nog schulden hadden. Een andere mogelijkheid is het toevoegen van een vraag naar de toekomstverwachtingen van respondenten, bijvoorbeeld of ze verwachten volgend jaar nog schuldenvrij te zijn. Deze retrospectieve en prospectieve vragen leveren een minder betrouwbaar beeld op dan vragen naar de huidige situatie, maar kunnen toch een waardevolle aanvulling vormen. Voor de FDL-groep is het ook mogelijk om een eerste uitvraag te doen bij de intake.

Tot slot vinden we het verstandig om enkele kleine aanpassingen in de vragen naar ervaren welbevinden en financiële stress te maken, zodat ze volledig aansluiten bij de gevalideerde vragenlijsten en we de antwoorden beter kunnen vergelijken met uitkomsten voor andere groepen.

Aanvullend kwalitatief onderzoek

We bevelen aan om bij een aantal respondenten interviews te houden, om meer inzicht te krijgen in waarom ze bepaalde antwoorden hebben gegeven. Dit gaat met name over de forse schulden onder groepen die schuldenvrij zouden moeten zijn. We zouden ook graag willen weten waarom zoveel respondenten die een saneringskrediet bij

de KBR gestart zijn dit niet aangeven bij de vraag over professionele hulp bij geldzaken en administratie. Een andere belangrijke vraag is waarom zo weinig respondenten gebruikmaken van hulp bij geldzaken en administratie, vooral bij de FDL-groep. Tot slot is de manier waarop het kwijtschelden van hun schulden of de schuldsanering hen tot nu zeer goed heeft geholpen een onderwerp om met respondenten over door te praten.

Lessen uit het veldwerk

Uit onze ervaring met het veldwerk komen een aantal succesfactoren naar voren, zie Bijlage B voor een uitgebreide bespreking. De financiële beloning voor deelname aan het vragenlijstonderzoek lijkt voor veel respondenten een belangrijke overweging. Het is daarom verstandig om deze te handhaven. Het benadrukken van de vrijwilligheid van het onderzoek is ook een belangrijke factor, omdat het 'gedwongen' invullen van de vragenlijst weerstand bij mensen kan oproepen en de betrouwbaarheid van de antwoorden kan beïnvloeden. Eenvoud en toegankelijkheid van de vragen en van het proces zijn van essentieel belang. Dit hebben we bewerkstelligd door de vragenlijst zorgvuldig te testen en af te stemmen met ervaringsdeskundigen. Daarnaast hebben we gemerkt dat het proactief delen van aankondigingen via uitvoerders en het stimuleren van betrokkenheid vanaf het begin een positieve impuls gaven aan de mate waarin de vragenlijst werd ingevuld.

Aanpassing van de controlegroep

In het pilotonderzoek bestaat de controlegroep uit klanten van de KBR. Inmiddels heeft SDVB met de KBR afgesproken dat zij klanten uit Rotterdam aan gaan leveren aan FDL. Daarmee vervalt de mogelijkheid om deze groep in elk geval op de korte termijn als controlegroep te gebruiken. Een alternatief zou het betrekken van een kredietbank in een andere grote stad zijn, bijvoorbeeld Den Haag. Als de aanlevering van klanten voor FDL vanuit SNV op stoom is, ontstaat er wellicht ruimte om klanten van KBR gerandomiseerd door te zetten naar FDL. De klanten die niet naar FDL worden doorgezet vormen dan de controlegroep. Qua onderzoeksmethodiek is dit de beste optie, maar het is de vraag of en op welke termijn dit alternatief uitvoerbaar is.

Verrijking van het onderzoek met CBS-gegevens

Vermeulen et al. (2023) gaan uitgebreid in op de manieren waarop het gebruik van CBS-gegevens de uiteindelijke impactmeting verrijkt. Het gaat bijvoorbeeld om een verbreding van uitkomstmaatstaven naar werk en inkomen, gebruik van uitkeringen, zorggebruik en onderwijsuitkomsten. Er zijn ook verschillende bronnen voor (problematische) schulden beschikbaar, onder meer bij het Bureau Krediet Registratie (BKR), waarmee we antwoorden van respondenten op de vraag over schulden kunnen valideren. Deze gegevens zijn niet alleen na de interventie beschikbaar, maar ook voor het verleden. Dit kan helpen om de vergelijkbaarheid van de interventie- en controlegroep te vergroten en om zicht te krijgen op de impact op bepaalde uitkomsten ten opzichte van de situatie voordat de schulden zijn gesaneerd of kwijtgescholden. Daarnaast beschikt het CBS ook over achtergrondkenmerken, zoals herkomst en informatie over life events, waarmee we de interventie- en controlegroep beter vergelijkbaar kunnen maken.

Met CBS-gegevens kunnen we bovendien controlegroepen samenstellen op basis van instroom in gemeentelijke schuldtrajecten die geregistreerd zijn bij het BKR. Daarbij kunnen we gebruikmaken van registraties over het hele land. Een controlegroep kan hierbij aan deelnemers aan FDL worden gematcht op basis van instroom of uitstroommoment in de gemeentelijke schuldhulp en achtergrondmerken zoals leeftijd, geslacht, herkomst, opleidingsniveau, huishoudsituatie en type wijk. We hebben voor deze controlegroepen echter geen vragenlijstgegevens, dus deze aanpak levert zicht op een beperkt deel van de uitkomstmaatstaven.

Referenties

- Berwick DM, Murphy JM, Goldman PA, Ware AJAE, Barsky AJ, Weinstein MC: Performance of a Five-item Mental Health Screening Test. *Med Care* 1991, 29: 169-176.
- Blommesteijn, M., Geuns, R. van, Jungmann, N., & Witvliet, M. (2012). Mesis: Methodisch screeningsinstrument schulddienstverlening. Een toelichting op de inhoud en toepassing van het instrument. Amsterdam: Regioplan.
- Jia, L., Yuen, W. L., Ong, Q., & Theseira, W. E. (2023). Pitfalls of self - reported measures of self - control: Surprising insights from extreme debtors. *Journal of Personality*, 91(2), 369-382.
- Mullainathan, S., & Shafir, E. (2013). *Schaarste: hoe gebrek aan tijd en geld ons gedrag bepalen*. Maven Publishing.
- Van Dijk, W. W., Van der Werf, M. M. B., & Van Dillen, L. F. (2022). The Psychological Inventory of Financial Scarcity (PIFS): A psychometric evaluation. *Journal of Behavioral and Experimental Economics*, 101, 101939.
- Van der Elst, W., Ouwehand, C., van der Werf, G., Kuyper, H., Lee, N., & Jolles, J. (2012). Amsterdam Executive Function Inventory (AEFI) [Database record]. APA PsycTests.
- Van Geuns, R., Mak, J. & Boonstoppel, E. (2021). Van schulden naar kansen. Bussum: Thoth.
- Vermeulen, W., Kok, L. Witvliet, M., Gorter, M., Vadanescu, A. (2023). Impactmeting snelle schuldsanering. Opzet van een pilotonderzoek. Amsterdam: SEO Economisch Onderzoek en Regioplan.

Bijlage A Tabellen uit het vragenlijstonderzoek

Bijlage A.1 Overige achtergrondkenmerken

Tabel A.1 Toestemming voor CBS-koppeling van gegevens én deelname aan vervolgonderzoek van controlegroep (KBR-opgestart en KBR-afgerond), interventiegroep (FDL) en totaal

	KBR-opgestart (n=41)		KBR-afgerond (n=53)		FDL (n=41)		Totaal (n=135)	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Toestemming CBS-koppeling én deelname vervolgonderzoek	35	85%	47	89%	30	73%	112	83%

Bron: SEO Economisch Onderzoek en Regioplan

Tabel A.2 Aantal kinderen binnen de gezinssamenstelling (KBR-opgestart en KBR-afgerond), interventiegroep (FDL) en totaal

	KBR-opgestart			KBR-afgerond		FDL		Totaal	
	n	%		n	%	n	%	n	%
Alleenstaand met ____ kind(eren)	1	11	27%	11	21%	12	29%	34	25%
	2	10	24%	18	34%	11	27%	39	29%
	3	7	17%	10	19%	6	15%	23	17%
	4	3	7%	5	9%	5	12%	13	10%
	5	2	5%	1	2%	2	5%	5	4%
	6	0	0%	1	2%	1	2%	2	1%
Met partner, met ____ kind(eren)	1	3	7%	1	2%	1	2%	5	4%
	2	2	5%	5	9%	0	0%	7	5%
	3	2	5%	0	0%	1	2%	3	2%
	4	1	2%	0	0%	0	0%	1	1%
	5	0	0%	0	0%	1	2%	1	1%
	6	0	0%	0	0%	1	2%	1	1%
Anders, namelijk	1	0	0%	1	2%	0	0%	1	1%
Totaal	41	100%		53	100%	41	100%	135	100%

Bron: SEO Economisch Onderzoek en Regioplan

Tabel A.3 Leeftijd van de kinderen (KBR-opgestart en KBR-afgerond), interventiegroep (FDL) en totaal

		KBR-opgestart		KBR-afgerond		FDL		Totaal	
		n	%	n	%	n	%	n	%
Hoe oud is uw (eerste) kind?	0 t/m 5 jaar	13	32%	5	9%	12	30%	30	22%
	6 t/m 10 jaar	10	24%	14	26%	4	10%	28	21%
	11 t/m 15 jaar	9	22%	21	40%	11	28%	41	31%
	16 jaar en ouder	9	22%	13	25%	13	33%	35	26%
Hoe oud is uw tweede kind?	0 t/m 5 jaar	15	44%	10	25%	5	17%	23	24%
	6 t/m 10 jaar	10	29%	17	43%	11	37%	38	39%
	11 t/m 15 jaar	4	12%	7	18%	6	20%	17	18%
	16 jaar en ouder	5	15%	6	15%	8	27%	19	20%
Hoe oud is uw derde kind?	0 t/m 5 jaar	9	60%	8	47%	5	29%	22	45%
	6 t/m 10 jaar	0	0%	4	24%	4	24%	8	16%
	11 t/m 15 jaar	4	27%	3	18%	1	6%	8	16%
	16 jaar en ouder	2	13%	2	12%	7	41%	11	22%
Hoe oud is uw vierde kind?	0 t/m 5 jaar	3	50%	2	29%	2	20%	7	30%
	6 t/m 10 jaar	3	50%	1	14%	4	40%	8	35%
	11 t/m 15 jaar	0	0%	4	57%	2	20%	6	26%
	16 jaar en ouder	0	0%	0	0%	2	20%	2	9%
Hoe oud is uw vijfde kind?	0 t/m 5 jaar	2	100%	1	50%	2	40%	5	56%
	6 t/m 10 jaar	0	0%	1	50%	2	40%	3	33%
	11 t/m 15 jaar	0	0%	0	0%	1	20%	1	11%
Hoe oud is uw zesde kind?	0 t/m 5 jaar	0	0%	0	0%	1	50%	1	50%
	5 t/m 10 jaar	0	0%	0	0%	1	50%	1	50%

Bron: SEO Economisch Onderzoek en Regioplan

Bijlage A.2 Inkomen en schulden

Tabel A.4 Huidige situatie (KBR-opgestart en KBR-afgerond), interventiegroep (FDL) en totaal

	KBR-opgestart (n=41)		KBR-afgerond (n=53)		FDL (n=41)		Totaal (n=135)	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Ik heb betaald werk voor minder dan 12 uur per week	0	0%	2	4%	1	2%	3	2%

Ik heb betaald werk voor meer dan 12 uur per week	7	17%	11	21%	5	12%	23	17%
Ik studeer	7	17%	2	4%	6	15%	15	11%
Ik doe vrijwilligerswerk	2	5%	3	6%	5	12%	10	7%
Ik heb een bijstandsuitkering	20	49%	30	57%	23	56%	73	54%
Ik heb een arbeidsongeschiktheidsuitkering	5	12%	8	15%	2	5%	15	11%
Ik heb een AOW/pensioen	0	0%	0	0%	1	2%	1	1%
Anders, namelijk	4	10%	5	9%	4	10%	13	10%
Totaal	45	110%	61	115%	47	115%	153	113%

Noot: Meerdere antwoorden mogelijk.

Bron: SEO Economisch Onderzoek en Regioplan op basis van Mesis

Tabel A.5 Schulden (KBR-opgestart en KBR-afgerond), interventiegroep (FDL) en totaal

	KBR-opgestart		KBR-afgerond		FDL		Totaal	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Ik heb geen schulden	2	5%	4	8%	14	34%	20	15%
Minder dan € 3.000	4	10%	1	2%	5	12%	10	7%
€ 3.000 tot € 10.000	7	17%	1	2%	5	12%	13	10%
€ 10.000 tot € 20.000	4	10%	6	11%	3	7%	13	10%
€ 20.000 tot € 50.000	10	24%	4	8%	4	10%	18	13%
Meer dan € 50.000	4	10%	4	8%	2	5%	10	7%
Dat weet ik niet	7	17%	3	6%	5	12%	15	11%
Dat wil ik liever niet zeggen	3	7%	30	57%	3	7%	36	27%
Totaal	41	100%	53	100%	41	100%	135	100%

Bron: SEO Economisch Onderzoek en Regioplan op basis van Mesis

Tabel A.6 Duur schulden (KBR-opgestart en KBR-afgerond), interventiegroep (FDL) en totaal

	KBR-opgestart		KBR-afgerond		FDL		Totaal	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Minder dan een jaar	1	2%	2	4%	3	7%	6	4%
1 – 2 jaar	6	15%	2	4%	3	7%	11	8%
2 – 5 jaar	9	22%	5	9%	4	10%	18	13%
5 jaar of langer	17	41%	13	25%	13	32%	43	32%
Dat wisselt	1	2%	1	2%	0	0%	2	1%

Niet van toepassing	1	2%	2	4%	14	34%	17	13%
Dat weet ik niet	4	10%	3	6%	2	5%	9	7%
Dat wil ik liever niet zeggen	2	5%	25	47%	2	5%	29	21%
Totaal	41	100%	53	100%	41	100%	135	100%

Noot: Geen routing toegepast. Mensen die hiervoor liever niets wilden doorgeven of het niet wisten, hebben deze vraag ook ingevuld; het totaal komt daarom niet overeen met het totaal van mensen die specifiek zijn geweest over hun schulden.

Bron: SEO Economisch Onderzoek en Regioplan op basis van Mesis

Bijlage A.3 Welzijn respondent en welzijn kinderen

Tabel A.7 Kunt u voor de volgende vragen aangeven hoe vaak u zich de afgelopen vier weken zo gevoeld heeft?

		KBR-opgestart		KBR-afgerond		FDL		Totaal	
Hoe vaak...		n	%	n	%	n	%	n	%
Zenuwachtig	Nooit	4	10%	9	17%	8	20%	21	16%
	Bijna nooit	6	15%	14	26%	7	17%	27	20%
	Soms	16	39%	18	34%	17	41%	51	38%
	Vaak	11	27%	7	13%	5	12%	23	17%
	Altijd	3	7%	4	8%	2	5%	9	7%
	Dat wil ik liever niet zeggen	1	2%	1	2%	2	5%	4	3%
Kalm en rustig	Nooit	0	0%	2	4%	1	2%	3	2%
	Bijna nooit	8	20%	8	15%	5	12%	21	16%
	Soms	15	37%	17	32%	18	44%	50	37%
	Vaak	12	29%	21	40%	13	32%	46	34%
	Altijd	5	12%	4	8%	4	10%	13	10%
	Dat wil ik liever niet zeggen	1	2%	1	2%	0	0%	2	1%
Neerslachtig en somber	Nooit	5	12%	10	19%	7	17%	22	16%
	Bijna nooit	7	17%	9	17%	8	20%	24	18%
	Soms	17	41%	19	36%	18	44%	54	40%
	Vaak	10	24%	9	17%	5	12%	24	18%
	Altijd	0	0%	6	11%	3	7%	9	7%
	Dat wil ik liever niet zeggen	2	5%	0	0%	0	0%	2	1%

Gelukkig	Nooit	2	5%	3	6%	0	0%	5	4%
	Bijna nooit	5	12%	6	11%	1	2%	12	9%
	Soms	14	34%	20	38%	23	56%	57	42%
	Vaak	15	37%	17	32%	13	32%	45	33%
	Altijd	4	10%	6	11%	4	10%	14	10%
	Dat wil ik liever niet zeggen	1	2%	1	2%	0	0%	2	1%
Zat zo erg in de put dat niets me kon opvrolijken	Nooit	9	22%	9	17%	8	20%	26	19%
	Bijna nooit	8	20%	12	23%	12	29%	32	24%
	Soms	14	34%	18	34%	16	39%	48	36%
	Vaak	6	15%	8	15%	4	10%	18	13%
	Altijd	1	2%	5	9%	1	2%	7	5%
	Dat wil ik liever niet zeggen	3	7%	1	2%	0	0%	4	3%
Totaal		41	100%	53	100%	41	100%	135	100%

Bron: SEO Economisch Onderzoek en Regioplan op basis van MHI-5

Tabel A.8 Kunt u voor de volgende stellingen aangeven in hoeverre deze voor u gelden?

Ouders met één kind

		KBR-opgestart		KBR-afgerond		FDL		Totaal	
		n	%	n	%	n	%	n	%
Mijn kind luistert naar mij.	Nooit	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%
	Bijna nooit	0	0%	1	8%	0	0%	1	3%
	Soms	0	0%	3	25%	2	15%	5	13%
	Vaak	9	64%	2	17%	7	54%	18	46%
	Altijd	4	29%	6	50%	4	31%	14	36%
	Dat wil ik liever niet zeggen	1	7%	0	0%	0	0%	1	3%
Ik vind het ouderschap vermoeiend.	Nooit	2	14%	2	17%	2	15%	6	15%
	Bijna nooit	3	21%	5	42%	7	54%	15	38%
	Soms	7	50%	3	25%	4	31%	14	36%
	Vaak	1	7%	1	8%	0	0%	2	5%
	Altijd	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%
	Dat wil ik liever niet zeggen	1	7%	1	8%	0	0%	2	5%
De verantwoordelijkheid voor mijn kind/mijn kinderen valt mij zwaar.	Nooit	5	36%	7	58%	7	54%	19	49%
	Bijna nooit	5	36%	3	25%	5	38%	13	33%
	Soms	2	14%	2	17%	1	8%	5	13%
	Vaak	1	7%	0	0%	0	0%	1	3%
	Altijd	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%
	Dat wil ik liever niet zeggen	1	7%	0	0%	0	0%	1	3%
Totaal*		14	100 %	12	100 %	13	100 %	39	100 %

Noot: Dit zijn de respondenten die één kind hebben. Door de routing verschilt het totaal.

Bron: SEO Economisch Onderzoek en Regioplan op basis van Kindermonitor

Tabel A.9 Kunt u voor de volgende stellingen aangeven in hoeverre deze voor u gelden?

Ouders met meerdere kinderen; hieronder jongste kind

		KBR-opgestart		KBR-afgerond		FDL		Totaal	
		n	%	n	%	n	%	n	%
Mijn kind luistert naar mij.	Nooit	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%
	Bijna nooit	0	0%	2	5%	3	11%	5	5%
	Soms	4	15%	7	18%	2	7%	13	14%
	Vaak	11	41%	18	45%	11	39%	40	42%
	Altijd	11	41%	13	33%	12	43%	36	38%
	Dat wil ik liever niet zeggen	1	4%	0	0%	0	0%	1	1%
Ik vind het ouderschap vermoeiend.	Nooit	6	22%	14	35%	9	32%	29	31%
	Bijna nooit	10	37%	12	30%	2	7%	24	25%
	Soms	9	33%	12	30%	13	46%	34	36%
	Vaak	1	4%	1	3%	3	11%	5	5%
	Altijd	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%
	Dat wil ik liever niet zeggen	1	4%	1	3%	1	4%	3	3%
De verantwoordelijkheid voor mijn kind/mijn kinderen valt mij zwaar.	Nooit	16	59%	21	53%	14	50%	51	54%
	Bijna nooit	4	15%	9	23%	7	25%	20	21%
	Soms	4	15%	7	18%	6	21%	17	18%
	Vaak	1	4%	2	5%	1	4%	4	4%
	Altijd	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%
	Dat wil ik liever niet zeggen	2	7%	1	3%	0	0%	3	3%
Totaal*		27	100 %	40	100 %	28	100 %	95	100 %

Noot: Dit zijn de respondenten die meerdere kinderen hebben. Door de routing verschilt het totaal.

Bron: SEO Economisch Onderzoek en Regioplan op basis van Kindermonitor

Tabel A.10 Kunt u voor de volgende stellingen aangeven in hoeverre deze voor u gelden?

Ouders met meerdere kinderen; hieronder oudste kind

		KBR-opgestart		KBR-afgerond		FDL		Totaal	
		n	%	n	%	n	%	n	%
Mijn kind luistert naar mij.	Nooit	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%
	Bijna nooit	0	0%	2	5%	1	4%	3	3%
	Soms	5	19%	7	18%	3	11%	15	16%
	Vaak	11	41%	18	45%	10	36%	39	41%
	Altijd	10	37%	13	33%	14	50%	37	39%
	Dat wil ik liever niet zeggen	1	4%	0	0%	0	0%	1	1%
Ik vind het ouderschap vermoeiend.	Nooit	11	41%	16	40%	11	39%	38	40%
	Bijna nooit	7	26%	10	25%	2	7%	19	20%
	Soms	8	30%	10	25%	13	46%	31	33%
	Vaak	1	4%	3	8%	2	7%	6	6%
	Altijd	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%
	Dat wil ik liever niet zeggen	0	0%	1	3%	0	0%	1	1%
De verantwoordelijkheid voor mijn kind/mijn kinderen valt mij zwaar.	Nooit	17	63%	20	50%	17	61%	54	57%
	Bijna nooit	4	15%	9	23%	3	11%	16	17%
	Soms	5	19%	8	20%	7	25%	20	21%
	Vaak	0	0%	2	5%	1	4%	3	3%
	Altijd	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%
	Dat wil ik liever niet zeggen	1	4%	1	3%	0	0%	2	2%
Totaal*		27	100 %	40	100 %	28	100 %	95	100 %

Noot: Dit zijn de respondenten die meerdere kinderen hebben. Door de routing verschilt het totaal.

Bron: SEO Economisch Onderzoek en Regioplan op basis van Kindermonitor

Tabel A.11 Heeft u het idee dat uw schulden een negatief effect hebben op het goed kunnen zorgen voor uw kind(eren)?

	KBR-opgestart		KBR-afgerond		FDL		Totaal	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Ja	8	20%	12	23%	12	29%	32	24%
Een beetje	8	20%	14	26%	13	32%	35	26%
Nee	21	51%	22	42%	14	34%	57	42%
Dat weet ik niet	4	10%	5	9%	2	5%	11	8%
Totaal	41	100%	53	100%	41	100%	135	100%

Bron: SEO Economisch Onderzoek en Regioplan

Tabel A.12 Zo ja, op welke manier? [indien tabel hierboven ja/een beetje] Open antwoorden

KBR-opgestart (n=16)		KBR-afgerond (n=26)	FDL (n=25)
Bijvoorbeeld vanwege zorgen en stress over deurwaarders en beslagleggingen, afhankelijk zijn van anderen voor dingen als kleding en schoenen, geen vervoer kunnen betalen waardoor we vaak beperkt zijn tot binnen activiteiten, etc.	Beperkt		Ik heb geen schulden meer gelukkig, maar je verdrinkt erin als je schulden heb.
Dat we soms het geld niet hebben om normaal rond te komen	Beperkt in uitgaven en ondernemingen . Niet echt op vakantie kunnen gaan		Bepaalde momenten moet je wachten tot er geld is om nieuwe kleding te kopen bijvoorbeeld of iets leuks te kunnen doen.
Door de brieven die ik krijg word ik soms een beetje somber en raakt het mij mentaal.	Dat niet genoeg geld heb		Bijna geen geld overhouden om leuke dingen te doen en vakantie
Financieel, en nu de boodschappen duurder zijn geworden is het vervelend. Je kan je niet niet verwennen met materialistische dingen maar ook niet meer met lekker eten.	Financieel		Dat ik mijn kinderen meer wil geven dan ik kan
Het leven is duur.	Financieel niet breed staan om leuke dingen te kopen		Dingen willen doen die niet kunnen omdat de schulden betaald moeten worden
Ik heb niet altijd voldoende voeding in huis	Financieel		Goed
ik kan hem niet geven wat ik zou willen	Het opleveren van stress.		Het minder kunnen doen
Ik kan niks anders kopen dan eten. En soms dat niet eens. Dus iets leuks doen of een	Hij kreeg niet alles wat hij wilde		Ik heb nu geen schulden meer maar toen ik dat wel had merkte ik tog dat ik ze soms gewoon niet kon geven wat ze nodig hadden of graag wilde

keer wat voor ze kopen gaat niet.		hebben voor een verjaardag etc. Dat was soms wel heel moeilijk of als er een jas kapot ging je niet zomaar even een nieuwe kon kopen
Ik maak heel erg zorgen over onze toekomst	Ik had zorgen en stress om mijn financiën toen ik schulden had, nu niet meer omdat ik geen schulden meer heb en in de bewindvoering zit	Ik heb soms stress, en dat heeft invloed op hoe jij met je kind kan omgaan. Bijvoorbeeld wanneer ik streeks heb kan ik hem niet genoeg aandacht geven. Ik zit de hele tijd aan een oplossing te denken.
Kan niet echt leuke dingen met mijn kinderen doen	Ik kan niet doen wat ik voor mijn kind wilde doen, zoals uitjes	Ik viel terug in een oud patroon waardoor ik weer wat schulden heb gecreëerd en dat baat mij wel een beetje zorg
Kan niet veel kopen voor ze	Je kan ze de basis niet bieden wat ze verdienen	Je heb dan geen vrijheid om leuke dingen te kunnen doen of te kunnen kopen
Met veel te weinig leefgeld en alleen maar puber zoons ben ik afhankelijk vd kinderbijslag voor bv de kapper Ook krijg ik voedselbank want met de prijzen van vandaag is 100 euro per week niet te doen voor 5 man	Je komt niet uit met geld	je kan ze niet alles bieden wat ze willen. En mentaal ben toch ook omdat je mer schulden toch war somberder bent
Niet altijd even veel kunnen doen als andere	Je kunt de kinderen niet alles geven wat nodig is	Je wilt zeg altijd meer geven het nog beter doen
Omdat ik weet dat ik nu niet geld zomaar heb om uit te geven. Ik ben erg beperkt wat dat betreft	Je kunt niet alles kopen wat je kind wilt endat is soms lastig	Mijn kind van 7 woont nog thuis en is heel levendig. Met mijn schulden en wat ik de afgelopen jaren heb meegemaakt is dat best vermoeiend
Secundaire levensbehoeften kunnen niet worden voorzien.	Levens middelen mee doen met andere kinderen	mijn schulden drukt zwaar op me, waardoor ik vermoeid ben en tekortschiet in het geven van aandacht aan mijn kind. De constante angst en twijfel over mijn capaciteit als vader vanwege financiële moeilijkheden belemmert me diep over de toekomst van mijn dochter.
Toekomst met sparen	Minder geld voor leuke dingen overhouden	Niet genoeg geld voor extra's
	Niet alles kunnen kopen wat ze nodig hebben! Alle eindjes aan elkaar moeten knopen, elke maand weer	Normale manier
	Niet kunnen voorzien voor de behoeften is stressvol	Om soms nee te zeggen
	Niets extra's met ze kunnen doen	Omdat ik vaak gestressed was
	Omdat ik de kinderbijslag moet gebruiken om rond te kunnen komen en dit vooral door tandarts kosten. Door mijn ziekte en de medicatie die ik moet slikken al vanaf de geboorte van mijn dochter is mijn gebit heel slecht geworden. Ik zou heel graag proberen om in de toekomst weer te werken omdat ik nu in isolement zit. Ik kan geen	Soms niet de beste eten keuzen kunnen maken, of een uitje gewoon voor de plezier, keuzes moeten maken van wat moet, en wat mag, soms is dat lastig geweest dat soort zaken

vast voedsel eten en ik lach niet meer. Je moet er voor het werk wat ik wil en kan doen er representatief uitzien. (maatschappelijk werk). Ik zie er goed uit en met implantaten waar ik geen kiezen meer heb (aan elke kant van mijn mond) waar dan een klik gebit op kan. Dat zou mijn hele leven veranderen. Ik heb álle opties al geprobeerd maar ze vergoeden alleen als je al je tanden en kiezen mist. Dit probleem beheerst mijn hele leven. Mijn geluk, met mijn dochter de stad in, met mensen een praatje maken etc etc. En ik kan er niets aan doen dat ik ziek benen bijna alle medicatie heft invloed op mijn gebit. Maar ze vergoeden alleen bij bepaalde ziekten wat niet fair is in mijn geval. Ben nu weer bezig met behulp van al mijn artsen uit het ziekenhuis, psycholoog, behandelaar en het CVD om dit wel vergoed te krijgen. Dan zou mijn leven er heel anders uit gaan zien. En vooral dat ik weer vaker een vrolijke moeder ben voor mijn dochter en weer kan lachen.

Qua kleding en spullen

Toen ik nog in de schulden zat had ik het erg moeilijk financieel waardoor je je schuldig voelt naar je kind. Je kan hierdoor in een depressie raken.

Slopend, compleet alle levenslust en kracht weglurpend

Toen ik schulden was vindt ik dat mijn kinderen ongelukkig Waren

Stress geen geld voor leuke dingen

Toen ik weinig geld had had ik ze weinig te bieden. Was ik gestrest en geen leuke moeder.

Tekortkomingen met eten, spullen voor school en geen sport kunnen beoefenen

Voordat de schulden kwijtgescholden waren, leefde ik in paniek het moment dat ik kinderen kreeg. Bang dat er el moment een schuldeiser aan de deur staat dat ik me kinderen niet kan onderhouden financieel gezien, dat ik me woning kwijt zal raken.

toen ik nog schulden had kon ik ze niks bieden wbt kleding gezond eten etc

Zorgen

Vaak " nee " moeten zeggen op van alles

Noot: Dit zijn de respondenten die de vraag hiervoor met ja/een beetje hebben beantwoord en dus het idee hebben dat hun schulden een negatief effect hebben op het goed kunnen zorgen voor hun kind(eren).

Bron: SEO Economisch Onderzoek en Regioplan

Tabel A.13 Hoe is over het algemeen de geestelijke gezondheid van uw kind? *Indien men één kind heeft*

	KBR-opgestart		KBR-afgerond		FDL		Totaal	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Zeer goed	7	50%	5	42%	10	77%	22	56%
Goed	5	36%	7	58%	3	23%	15	38%
Gaat wel	1	7%	0	0%	0	0%	1	3%
Slecht	1	7%	0	0%	0	0%	1	3%
Zeer slecht	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%
Totaal*	14	100%	12	100%	13	100%	39	100%

Noot: Dit zijn de respondenten die één kind hebben. Door de routing verschilt het totaal.

Bron: SEO Economisch Onderzoek en Regioplan op basis van Kindermonitor

Tabel A.14 Hoe is over het algemeen de geestelijke gezondheid van uw jongste kind?

	KBR-opgestart		KBR-afgerond		FDL		Totaal	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Zeer goed	17	63%	21	53%	9	32%	47	49%
Goed	8	30%	16	40%	13	46%	37	39%
Gaat wel	1	4%	0	0%	5	18%	6	6%
Slecht	1	4%	3	8%	1	4%	5	5%
Zeer slecht	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%
Totaal*	27	100%	40	100%	28	100%	95	100%

Noot: Dit zijn de respondenten die meerdere kinderen hebben. Door de routing verschilt het totaal.

Bron: SEO Economisch Onderzoek en Regioplan op basis van Kindermonitor

Tabel A.15 Hoe is over het algemeen de geestelijke gezondheid van uw oudste kind?

	KBR-opgestart		KBR-afgerond		FDL		Totaal	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Zeer goed	16	59%	18	45%	9	32%	43	45%
Goed	8	30%	15	38%	16	57%	39	41%
Gaat wel	3	11%	6	15%	2	7%	11	12%
Slecht	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%
Zeer slecht	0	0%	1	3%	1	4%	2	2%
Totaal*	27	100%	40	100%	28	100%	95	100%

Noot: Dit zijn de respondenten die meerdere kinderen hebben. Door de routing verschilt het totaal.

Bron: SEO Economisch Onderzoek en Regioplan op basis van Kindermonitor

Tabel A.16 Kunt u voor de volgende vragen aangeven hoe vaak dit de afgelopen vier weken het geval was?
Indien men één kind heeft

		KBR-opgestart		KBR-afgerond		FDL		Totaal	
		n	%	n	%	n	%	n	%
Hoe vaak...									
	... zat uw kind lekker in zijn/haar vel?								
	Nooit	0	0%	0	0%	2	15%	2	5%
	Bijna nooit	0	0%	1	8%	1	8%	2	5%
	Soms	0	0%	2	17%	0	0%	2	5%
	Vaak	6	43%	3	25%	6	46%	15	38%
...	Altijd	7	50%	6	50%	4	31%	17	44%
	Weet ik niet	1	7%	0	0%	0	0%	1	3%
	... voelde uw kind zich vol energie?								
	Nooit	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%
	Bijna nooit	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%
	Soms	1	7%	3	25%	0	0%	4	10%
...	Vaak	2	14%	5	42%	5	38%	12	31%
	Altijd	10	71%	4	33%	8	62%	22	56%
	Weet ik niet	1	7%	0	0%	0	0%	1	3%
	... voelde uw kind zich somber, ongelukkig?								
	Nooit	4	29%	4	33%	9	69%	17	44%
	Bijna nooit	6	43%	6	50%	3	23%	15	38%
...	Soms	1	7%	1	8%	1	8%	3	8%
	Vaak	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%
	Altijd	0	0%	1	8%	0	0%	1	3%

... voelde uw kind zich eenzaam?	Weet ik niet	3	21%	0	0%	0	0%	3	8%
	Nooit	5	36%	4	33%	8	62%	17	44%
	Bijna nooit	6	43%	1	8%	4	31%	11	28%
	Soms	0	0%	3	25%	0	0%	3	8%
	Vaak	0	0%	2	17%	0	0%	2	5%
	Altijd	0	0%	1	8%	0	0%	1	3%
... had uw kind genoeg tijd voor zichzelf?	Weet ik niet	3	21%	1	8%	1	8%	5	13%
	Nooit	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%
	Bijna nooit	0	0%	1	8%	0	0%	1	3%
	Soms	0	0%	1	8%	0	0%	1	3%
	Vaak	4	29%	3	25%	4	31%	11	28%
	Altijd	7	50%	7	58%	9	69%	23	59%
... heeft uw kind in zijn/haar vrije tijd de dingen kunnen doen die hij/zij wil?	Weet ik niet	3	21%	0	0%	0	0%	3	8%
	Nooit	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%
	Bijna nooit	0	0%	2	17%	0	0%	2	5%
	Soms	1	7%	3	25%	1	8%	5	13%
	Vaak	4	29%	2	17%	8	62%	14	36%
	Altijd	6	43%	4	33%	3	23%	13	33%
... heeft uw kind het gevoel gehad eerlijk behandeld te worden door zijn/haar ouders?	Weet ik niet	3	21%	1	8%	1	8%	5	13%
	Nooit	0	0%	1	8%	0	0%	1	3%
	Bijna nooit	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%
	Soms	1	7%	2	17%	1	8%	4	10%
	Vaak	3	21%	4	33%	2	15%	9	23%
	Altijd	6	43%	5	42%	7	54%	18	46%
... heeft uw kind plezier gehad met vrienden?	Weet ik niet	4	29%	0	0%	3	23%	7	18%
	Nooit	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%
	Bijna nooit	0	0%	1	8%	0	0%	1	3%
	Soms	1	7%	3	25%	0	0%	4	10%
	Vaak	3	21%	3	25%	3	23%	9	23%
	Altijd	6	43%	5	42%	10	77%	21	54%

... is het goed gegaan op school?	Weet ik niet	4	29%	0	0%	0	0%	4	10%
	Nooit	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%
	Bijna nooit	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%
	Soms	1	7%	1	8%	1	8%	3	8%
	Vaak	1	7%	2	17%	3	23%	6	15%
	Altijd	8	57%	9	75%	8	62%	25	64%
... heeft uw kind goed kunnen opletten?	Weet ik niet	4	29%	0	0%	1	8%	5	13%
	Nooit	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%
	Bijna nooit	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%
	Soms	0	0%	2	17%	1	8%	3	8%
	Vaak	5	36%	5	42%	4	31%	14	36%
	Altijd	4	29%	5	42%	7	54%	16	41%
Totaal*	Weet ik niet	5	36%	0	0%	1	8%	6	15%
		14	100%	12	100%	13	100%	39	100%

Noot: Dit zijn de respondenten die één kind hebben. Door de routing verschilt het totaal.

Bron: SEO Economisch Onderzoek en Regioplan op basis van Kidscreen-10 index

Tabel A.17 Kunt u voor de volgende stellingen aangeven in hoeverre deze voor u gelden?

Ouders met meerdere kinderen; hieronder jongste kind

		KBR-opgestart		KBR-afgerond		FDL		Totaal	
Hoe vaak...		n	%	n	%	n	%	n	%
... zat uw kind lekker in zijn/haar vel?	Nooit	2	7%	2	5%	1	4%	5	5%
	Bijna nooit	0	0%	3	8%	2	7%	5	5%
	Soms	4	15%	6	15%	5	18%	15	16%
	Vaak	7	26%	14	35%	10	36%	31	33%
	Altijd	10	37%	14	35%	10	36%	34	36%
	Weet ik niet	4	15%	1	3%	0	0%	5	5%
... voelde uw kind zich vol energie?	Nooit	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%
	Bijna nooit	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%
	Soms	2	7%	4	10%	5	18%	11	12%
	Vaak	7	26%	11	28%	5	18%	23	24%
	Altijd	15	56%	24	60%	18	64%	57	60%

... voelde uw kind zich somber, ongelukkig?	Weet ik niet	3	11%	1	3%	0	0%	4	4%
	Nooit	12	44%	18	45%	11	39%	41	43%
	Bijna nooit	8	30%	14	35%	11	39%	33	35%
	Soms	4	15%	7	18%	5	18%	16	17%
	Vaak	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%
	Altijd	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%
... voelde uw kind zich eenzaam?	Weet ik niet	3	11%	1	3%	1	4%	5	5%
	Nooit	16	59%	25	63%	16	57%	57	60%
	Bijna nooit	5	19%	9	23%	6	21%	20	21%
	Soms	3	11%	2	5%	4	14%	9	9%
	Vaak	0	0%	2	5%	1	4%	3	3%
	Altijd	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%
... had uw kind genoeg tijd voor zichzelf?	Weet ik niet	3	11%	2	5%	1	4%	6	6%
	Nooit	0	0%	0	0%	1	4%	1	1%
	Bijna nooit	0	0%	0	0%	1	4%	1	1%
	Soms	1	4%	2	5%	5	18%	8	8%
	Vaak	9	33%	18	45%	6	21%	33	35%
	Altijd	15	56%	19	48%	13	46%	47	49%
... heeft uw kind in zijn/haar vrije tijd de dingen kunnen doen die hij/zij wil?	Weet ik niet	2	7%	1	3%	2	7%	5	5%
	Nooit	1	4%	0	0%	0	0%	1	1%
	Bijna nooit	0	0%	4	10%	3	11%	7	7%
	Soms	5	19%	6	15%	9	32%	20	21%
	Vaak	9	33%	14	35%	8	29%	31	33%
	Altijd	9	33%	15	38%	5	18%	29	31%
... heeft uw kind het gevoel gehad eerlijk behandeld te worden door zijn/haar ouders?	Weet ik niet	3	11%	1	3%	3	11%	7	7%
	Nooit	0	0%	0	0%	1	4%	1	1%
	Bijna nooit	1	4%	0	0%	0	0%	1	1%
	Soms	2	7%	3	8%	4	14%	9	9%
	Vaak	2	7%	12	30%	4	14%	18	19%
	Altijd	17	63%	24	60%	16	57%	57	60%

... heeft uw kind plezier gehad met vrienden?	Weet ik niet	5	19%	1	3%	3	11%	9	9%
	Nooit	0	0%	0	0%	1	4%	1	1%
	Bijna nooit	1	4%	0	0%	0	0%	1	1%
	Soms	1	4%	5	13%	6	21%	12	13%
	Vaak	8	30%	15	38%	6	21%	29	31%
... is het goed gegaan op school?	Altijd	12	44%	17	43%	13	46%	42	44%
	Weet ik niet	5	19%	3	8%	2	7%	10	11%
	Nooit	0	0%	0	0%	1	4%	1	1%
	Bijna nooit	0	0%	0	0%	2	7%	2	2%
	Soms	2	7%	2	5%	3	11%	7	7%
... heeft uw kind goed kunnen opletten?	Vaak	6	22%	11	28%	6	21%	23	24%
	Altijd	16	59%	23	58%	13	46%	52	55%
	Weet ik niet	3	11%	4	10%	3	11%	10	11%
	Nooit	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%
	Bijna nooit	0	0%	0	0%	2	7%	2	2%
	Soms	4	15%	4	10%	5	18%	13	14%
	Vaak	7	26%	12	30%	8	29%	27	28%
	Altijd	13	48%	22	55%	9	32%	44	46%
	Weet ik niet	3	11%	2	5%	4	14%	9	9%
Totaal*		27	100%	40	100%	28	100%	95	100%

Noot: Dit zijn de respondenten die meerdere kinderen hebben. Door de routing verschilt het totaal.

Bron: SEO Economisch Onderzoek en Regioplan op basis van Kidscreen-10 index

Tabel A.18 Kunt u voor de volgende stellingen aangeven in hoeverre deze voor u gelden?

Ouders met meerdere kinderen; hieronder oudste kind

		KBR-opgestart		KBR-afgerond		FDL		Totaal	
Hoe vaak...		n	%	n	%	n	%	n	%
... zat uw kind lekker in zijn/haar vel?	Nooit	0	0%	0	0%	2	7%	2	2%
	Bijna nooit	0	0%	0	0%	1	4%	1	1%
	Soms	4	15%	6	15%	4	14%	14	15%
	Vaak	11	41%	18	45%	15	54%	44	46%
	Altijd	11	41%	15	38%	6	21%	32	34%

... voelde uw kind zich vol energie?	Weet ik niet	1	4%	1	3%	0	0%	2	2%
	Nooit	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%
	Bijna nooit	1	4%	3	8%	1	4%	5	5%
	Soms	7	26%	7	18%	6	21%	20	21%
	Vaak	5	19%	14	35%	12	43%	31	33%
	Altijd	14	52%	15	38%	9	32%	38	40%
... voelde uw kind zich somber, ongelukkig?	Weet ik niet	0	0%	1	3%	0	0%	1	1%
	Nooit	11	41%	14	35%	7	25%	32	34%
	Bijna nooit	10	37%	10	25%	11	39%	31	33%
	Soms	6	22%	11	28%	9	32%	26	27%
	Vaak	0	0%	2	5%	0	0%	2	2%
	Altijd	0	0%	0	0%	1	4%	1	1%
... voelde uw kind zich eenzaam?	Weet ik niet	0	0%	3	8%	0	0%	3	3%
	Nooit	18	67%	19	48%	12	43%	49	52%
	Bijna nooit	4	15%	10	25%	8	29%	22	23%
	Soms	4	15%	7	18%	6	21%	17	18%
	Vaak	0	0%	2	5%	0	0%	2	2%
	Altijd	0	0%	0	0%	1	4%	1	1%
... had uw kind genoeg tijd voor zichzelf?	Weet ik niet	1	4%	2	5%	1	4%	4	4%
	Nooit	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%
	Bijna nooit	0	0%	1	3%	1	4%	2	2%
	Soms	0	0%	6	15%	5	18%	11	12%
	Vaak	10	37%	15	38%	12	43%	37	39%
	Altijd	17	63%	17	43%	10	36%	44	46%
... heeft uw kind in zijn/haar vrije tijd de dingen kunnen doen die hij/zij wil?	Weet ik niet	0	0%	1	3%	0	0%	1	1%
	Nooit	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%
	Bijna nooit	0	0%	3	8%	0	0%	3	3%
	Soms	4	15%	5	13%	8	29%	17	18%
	Vaak	9	33%	17	43%	11	39%	37	39%
	Altijd	14	52%	14	35%	8	29%	36	38%
	Weet ik niet	0	0%	1	3%	1	4%	2	2%

... heeft uw kind het gevoel gehad eerlijk behandeld te worden door zijn/haar ouders?	Nooit	1	4%	2	5%	1	4%	4	4%
	Bijna nooit	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%
	Soms	3	11%	2	5%	4	14%	9	9%
	Vaak	6	22%	12	30%	7	25%	25	26%
	Altijd	14	52%	21	53%	13	46%	48	51%
	Weet ik niet	3	11%	3	8%	3	11%	9	9%
... heeft uw kind plezier gehad met vrienden?	Nooit	0	0%	0	0%	1	4%	1	1%
	Bijna nooit	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%
	Soms	3	11%	9	23%	6	21%	18	19%
	Vaak	8	30%	13	33%	11	39%	32	34%
	Altijd	15	56%	15	38%	9	32%	39	41%
	Weet ik niet	1	4%	3	8%	1	4%	5	5%
... is het goed gegaan op school?	Nooit	0	0%	1	3%	1	4%	2	2%
	Bijna nooit	0	0%	1	3%	2	7%	3	3%
	Soms	4	15%	4	10%	5	18%	13	14%
	Vaak	5	19%	12	30%	6	21%	23	24%
	Altijd	13	48%	19	48%	13	46%	45	47%
	Weet ik niet	5	19%	3	8%	1	4%	9	9%
... heeft uw kind goed kunnen opletten?	Nooit	0	0%	1	3%	1	4%	2	2%
	Bijna nooit	0	0%	1	3%	1	4%	2	2%
	Soms	6	22%	3	8%	6	21%	15	16%
	Vaak	8	30%	13	33%	5	18%	26	27%
	Altijd	11	41%	19	48%	13	46%	43	45%
	Weet ik niet	2	7%	3	8%	2	7%	7	7%
Totaal*		27	100%	40	100%	28	100%	95	100%

Noot: Dit zijn de respondenten die meerdere kinderen hebben. Door de routing verschilt het totaal.

Bron: SEO Economisch Onderzoek en Regioplan op basis van Kidscreen-10 index

Bijlage A.4 Financiële stress

Tabel A.19 Kunt u voor de volgende stellingen aangeven in hoeverre deze voor u gelden?

		KBR-opgestart		KBR-afgerond		FDL		Totaal	
		n	%	n	%	n	%	n	%
Ik heb te weinig geld gehad voor iets extra's.	Nooit	1	2%	2	4%	2	5%	5	4%
	Bijna nooit	1	2%	8	15%	7	17%	16	12%
	Soms	16	39%	14	26%	16	39%	46	34%
	Vaak	13	32%	23	43%	13	32%	49	36%
	Altijd	10	24%	6	11%	3	7%	19	14%
Ik maak me zorgen over geld.	Nooit	1	2%	5	9%	2	5%	8	6%
	Bijna nooit	4	10%	8	15%	4	10%	16	12%
	Soms	14	34%	20	38%	19	46%	53	39%
	Vaak	10	24%	12	23%	8	20%	30	22%
	Altijd	12	29%	8	15%	8	20%	28	21%
Ik ben alleen bezig met wat ik nu moet betalen, de rest zie ik later wel.	Nooit	5	12%	9	17%	5	12%	19	14%
	Bijna nooit	8	20%	7	13%	11	27%	26	19%
	Soms	12	29%	10	19%	6	15%	28	21%
	Vaak	9	22%	16	30%	14	34%	39	29%
	Altijd	7	17%	11	21%	5	12%	23	17%
Ik heb het gevoel dat ik weinig controle heb over mijn geldzaken.	Nooit	8	20%	16	30%	12	29%	36	27%
	Bijna nooit	12	29%	14	26%	14	34%	40	30%
	Soms	10	24%	17	32%	11	27%	38	28%
	Vaak	4	10%	2	4%	4	10%	10	7%
	Altijd	7	17%	4	8%	0	0%	11	8%
Totaal		41	100%	53	100%	41	100%	135	100%

Bron: SEO Economisch Onderzoek en Regioplan op basis van PIFS, verkorte B1-versie

Bijlage A.5 Hulp bij geldzaken of administratie

Tabel A.20 Is er op dit moment iemand anders dan de Kredietbank Rotterdam/Fonds de Loods die u helpt bij uw post, mail en geldzaken? Bijvoorbeeld vrienden, uw partner, familie of kennissen?

	KBR-opgestart		KBR-afgerond		FDL		Totaal	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Ja, deze persoon helpt met mijn post, mail en geldzaken.	15	37%	20	38%	13	32%	48	36%
Nee, er is geen persoon die mij helpt met mijn post, mail en geldzaken.	26	63%	33	62%	28	68%	87	64%
Totaal	41	100%	53	100%	41	100%	135	100%

Bron: SEO Economisch Onderzoek en Regioplan op basis van Mesis

Tabel A.21 Krijgt u op dit moment professionele hulp bij uw geldzaken of administratie?

	KBR-opgestart		KBR-afgerond		FDL		Totaal	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Ja, ik krijg op dit moment advies of hulp bij mijn geldzaken.	2	5%	3	6%	4	10%	9	7%
Ja, ik doe op dit moment een budgetcursus.	1	2%	0	0%	0	0%	1	1%
Ja, iemand van een organisatie regelt op dit moment mijn geldzaken voor mij.	1	2%	2	4%	3	7%	6	4%
Ja, mijn bewindvoerder (beschermingsbewind).	12	29%	17	32%	5	12%	34	25%
Ja, ik heb op dit moment een schuldregeling/schuldsanering.	11	27%	1	2%	0	0%	12	9%
Ja, ik krijg andere hulp, namelijk [OPEN].	3	7%	5	9%	4	10%	12	9%
Nee, ik krijg op dit moment geen professionele hulp bij mijn geldzaken of administratie.	11	27%	25	47%	25	61%	61	45%
Totaal	41	100%	53	100%	41	100%	135	100%

Bron: SEO Economisch Onderzoek en Regioplan op basis van Mesis

Tabel A.22 Ander soort hulp [indien hierboven Ja, ik krijg andere hulp, namelijk] Open antwoorden*

KBR-opgestart (n=3)	KBR-afgerond (n=5)	FDL (n=4)
ambulante hulp vanuit Leger des Heils naast de budgetbeheer van de kredietbank	Budgetbeheer	Begeleiding
Cvd	Budgetbeheer	budget beheer
MOB	Maatschappelijke werk	Mark
	Soms mijn gezinscoach	Net pas uit de schuldsanering en bewindvoering, vanaf nu moet ik het zelf doen
	Zorginstelling voor mijn post	

Bron: SEO Economisch Onderzoek en Regioplan op basis van Mesis

Bijlage A.6 Beslissingen nemen en financiële zelfredzaamheid

Tabel A.23 Kunt u voor de volgende stellingen aangeven in hoeverre deze voor u gelden?

		KBR-opgestart		KBR-afgerond		FDL		Totaal	
		n	%	n	%	n	%	n	%
Ik raak gemakkelijk afgeleid.	Nooit	7	17%	9	17%	6	15%	22	16%
	Bijna nooit	6	15%	16	30%	11	27%	33	24%
	Soms	19	46%	21	40%	15	37%	55	41%
	Vaak	6	15%	6	11%	7	17%	19	14%
	Altijd	3	7%	1	2%	2	5%	6	4%
Ik heb moeite mijn aandacht langere tijd vast te houden.	Nooit	9	22%	7	13%	6	15%	22	16%
	Bijna nooit	9	22%	13	25%	13	32%	35	26%
	Soms	12	29%	22	42%	13	32%	47	35%
	Vaak	8	20%	9	17%	8	20%	25	19%
	Altijd	3	7%	2	4%	1	2%	6	4%
Ik reageer te snel.	Nooit	0	0%	2	4%	3	7%	5	4%
	Bijna nooit	9	22%	11	21%	7	17%	27	20%
	Soms	21	51%	28	53%	19	46%	68	50%
	Vaak	10	24%	9	17%	12	29%	31	23%

Ik raak dingen kwijt.	Altijd	1	2%	3	6%	0	0%	4	3%
	Nooit	9	22%	8	15%	4	10%	21	16%
	Bijna nooit	11	27%	18	34%	15	37%	44	33%
	Soms	13	32%	19	36%	17	41%	49	36%
	Vaak	7	17%	7	13%	3	7%	17	13%
Ik ben goed georganiseerd. Bijvoorbeeld: ik ben goed in het plannen van wat ik moet doen op een dag.	Altijd	1	2%	1	2%	2	5%	4	3%
	Nooit	1	2%	1	2%	1	2%	3	2%
	Bijna nooit	4	10%	2	4%	5	12%	11	8%
	Soms	14	34%	21	40%	6	15%	41	30%
	Vaak	13	32%	19	36%	26	63%	58	43%
Ik kan snel beslissingen nemen.	Altijd	9	22%	10	19%	3	7%	22	16%
	Nooit	0	0%	0	0%	1	2%	1	1%
	Bijna nooit	4	10%	3	6%	4	10%	11	8%
	Soms	17	41%	25	47%	15	37%	57	42%
	Vaak	14	34%	14	26%	17	41%	45	33%
	Altijd	6	15%	11	21%	4	10%	21	16%
	Totaal	41	100%	53	100%	41	100%	135	100%

Bron: SEO Economisch Onderzoek en Regioplan op basis van AEFI; ingekorte versie, twee stellingen per onderliggend concept: Aandacht, Zelfcontrole en zelfmonitoring, Plannen en initiatief nemen

Tabel A.24 Kunt u voor de volgende stellingen aangeven in hoeverre deze voor u gelden?

		KBR- opgestart		KBR- afgerond		FDL		Totaal	
		n	%	n	%	n	%	n	%
Ik vergeet rekeningen te betalen.	Nooit	12	29%	30	57%	18	44%	60	44%
	Bijna nooit	13	32%	16	30%	14	34%	43	32%
	Soms	11	27%	6	11%	8	20%	25	19%
	Vaak	4	10%	1	2%	1	2%	6	4%
	Altijd	1	2%	0	0%	0	0%	1	1%
Ik houd bij waar ik mijn geld aan uitgeef.	Nooit	0	0%	0	0%	3	7%	3	2%
	Bijna nooit	3	7%	4	8%	0	0%	7	5%
	Soms	13	32%	13	25%	12	29%	38	28%
	Vaak	13	32%	18	34%	17	41%	48	36%
	Altijd	12	29%	18	34%	9	22%	39	29%
Ik weet hoeveel geld ik elke maand kan uitgeven.	Nooit	0	0%	1	2%	0	0%	1	1%
	Bijna nooit	2	5%	4	8%	5	12%	11	8%
	Soms	13	32%	13	25%	5	12%	31	23%
	Vaak	9	22%	12	23%	15	37%	36	27%
	Altijd	17	41%	23	43%	16	39%	56	41%
Ik maak een overzicht van het geld dat ik krijg en het geld dat ik uitgeef.	Nooit	3	7%	3	6%	5	12%	11	8%
	Bijna nooit	6	15%	7	13%	4	10%	17	13%
	Soms	13	32%	14	26%	8	20%	35	26%
	Vaak	6	15%	12	23%	16	39%	34	25%
	Altijd	13	32%	17	32%	8	20%	38	28%
Ik weet hoe ik schulden kan voorkomen.	Nooit	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%
	Bijna nooit	0	0%	0	0%	1	2%	1	1%
	Soms	10	24%	5	9%	12	29%	27	20%
	Vaak	17	41%	25	47%	16	39%	58	43%
	Altijd	14	34%	23	43%	12	29%	49	36%
Ik moet mijn eigen geldzaken regelen.	Nooit	8	20%	6	11%	1	2%	15	11%
	Bijna nooit	6	15%	4	8%	0	0%	10	7%
	Soms	11	27%	5	9%	6	15%	22	16%

Ik betaal elke maand mijn huur, zorgkosten en gas en elektriciteit.	Vaak	4	10%	3	6%	8	20%	15	11%
	Altijd	12	29%	35	66%	26	63%	73	54%
	Nooit	4	10%	4	8%	1	2%	9	7%
	Bijna nooit	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%
	Soms	1	2%	0	0%	2	5%	3	2%
Ik wil mijn geldzaken niet meer zelf regelen, anderen moeten dat voor mij doen.	Vaak	3	7%	2	4%	4	10%	9	7%
	Altijd	33	80%	47	89%	34	83%	114	84%
	Nooit	22	54%	35	66%	29	71%	86	64%
	Bijna nooit	8	20%	7	13%	6	15%	21	16%
	Soms	9	22%	3	6%	4	10%	16	12%
Mensen met wie ik omga vinden het normaal om geld te lenen.	Vaak	0	0%	4	8%	0	0%	4	3%
	Altijd	2	5%	4	8%	2	5%	8	6%
	Nooit	10	24%	22	42%	22	54%	54	40%
	Bijna nooit	10	24%	8	15%	6	15%	24	18%
	Soms	17	41%	19	36%	11	27%	47	35%
Mensen met wie ik omga vinden het niet nodig om zuinig te zijn.	Vaak	2	5%	4	8%	2	5%	8	6%
	Altijd	2	5%	0	0%	0	0%	2	1%
	Nooit	13	32%	19	36%	15	37%	47	35%
	Bijna nooit	10	24%	5	9%	8	20%	23	17%
	Soms	13	32%	21	40%	15	37%	49	36%
	Vaak	3	7%	4	8%	3	7%	10	7%
	Altijd	2	5%	4	8%	0	0%	6	4%
Totaal		41	100%	53	100%	41	100%	135	100%

Bron: SEO Economisch Onderzoek en Regioplan op basis van Mesis

Bijlage A.7 Dienstverlening

Tabel A.25 Hoe goed heeft het kwijtschelden van uw schulden/de schuldsanering u tot nu toe geholpen? Een 1 betekent dat het u helemaal niet goed heeft geholpen, een 10 betekent dat het u heel erg goed heeft geholpen.

	KBR-opgestart		KBR-afgerond		FDL		Totaal	
	n	%	n	%	n	%	n	%
1	2	5%	1	2%	0	0%	3	2%
2	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%
3	0	0%	1	2%	0	0%	1	1%
4	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%
5	0	0%	1	2%	0	0%	1	1%
6	5	12%	3	6%	0	0%	8	6%
7	7	17%	5	9%	0	0%	12	9%
8	9	22%	6	11%	8	20%	23	17%
9	3	7%	7	13%	5	12%	15	11%
10	15	37%	29	55%	#	68%	72	53%
Totaal	41	100%	53	100%	#	100%	135	100%

Bron: SEO Economisch Onderzoek en Regioplan

Bijlage B Veldwerk

Respondenten zijn op verschillende manieren benaderd voor het invullen van de enquête. Zo hebben zij een bericht en reminders via de mail ontvangen, zijn ze door de betrokken organisaties geattendeerd op de enquête, zijn mensen die hier niet op hebben gereageerd gebeld en zijn we ten slotte een dag naar Rotterdam geweest om bij mensen thuis aan te bellen. Respondenten zijn hier van tevoren van op de hoogte gesteld en konden het daarbij aangeven als zij hier niet aan mee wilden werken.

Een van de meest effectieve succesfactoren voor het includeren van respondenten was het promoten van een incentive voor het invullen van de vragenlijst. Het aanbieden van een incentive van vijftig euro bleek een sterke motivatie voor deelname. Het noemen van de incentive resulteerde bijvoorbeeld tijdens de veldwerkdag in Rotterdam in drie extra ingevulde vragenlijsten.

Uit het (telefonische) contact dat wij hebben gehad met respondenten is gebleken dat het belangrijk is om de vrijwilligheid van het invullen van de enquête te benadrukken. Door duidelijk te maken dat deelname niet verplicht is, voelen respondenten zich vrijer en meer op hun gemak om deel te nemen, wat de mate van bereidheid om deel te nemen aan het onderzoek ten goede kwam.

Ook het (via de uitvoerders) vooraf aankondigen dat er een enquête aankomt, heeft een positief effect gehad op de respons. We merkten dat het belangrijk is om de link naar de vragenlijst herhaaldelijk te vermelden in de aankondigingen. Dit vergrootte de toegankelijkheid en zorgde ervoor dat respondenten makkelijker hun weg naar de enquête wisten te vinden.

We hebben geleerd dat het streven naar eenvoud en toegankelijkheid in al onze processen van groot belang is. Het gebruik van eenvoudige en duidelijke introducties, die getoetst zijn bij ervaringsdeskundigen, evenals het benadrukken van de betrokken organisaties zoals FDL/Manna Support, hielp de herkenbaarheid en betrokkenheid van de respondenten te vergroten.

Het proactief delen van aankondigingen vanaf het begin van het proces heeft bijgedragen aan het verbeteren van de respons op de vragenlijst. Door betrokkenheid vroegtijdig te stimuleren konden we een groter aantal respondenten bereiken en motiveren om deel te nemen. Voor het vervolg van het onderzoek is het daarom aan te bevelen om deelnemers aan FDL al bij de outtake op dit onderzoek te attenderen.

Observaties uit de veldwerkdag in Rotterdam

- Sommige respondenten hadden vlak voordat we op bezoek kwamen de vragenlijst al ingevuld, wat aangeeft dat vroege communicatie en het inzetten van meerdere communicatiekanalen effectief kunnen zijn.
- Bij enkele huizen waar we aanbelden, was niemand thuis. Dit benadrukt het belang van het plannen van bezoeken op geschikte tijden. Voor een volgende veldwerkdag zou het raadzaam kunnen zijn om bij mensen een briefje in de bus te doen met de mededeling dat we langs zijn geweest en of ze alsnog de vragenlijst willen invullen.
- In sommige gevallen waren respondenten terughoudend bij het openen van de deur, wat erop wijst dat vertrouwen een belangrijke factor is in dergelijke interacties.

De inzichten uit het veldwerk bieden belangrijke lessen voor vervolgonderzoek. Het aanbieden van een incentive, het benadrukken van vrijwilligheid, effectieve, eenvoudige en toegankelijke aankondigingen, en proactieve betrokkenheid zijn cruciale elementen gebleken voor het optimaliseren van de respons.

“De wetenschap dat het goed is.”

SEO Economisch Onderzoek doet onafhankelijk toegepast onderzoek in opdracht van overheid en bedrijfsleven. Ons onderzoek helpt onze opdrachtgevers bij het nemen van beslissingen. SEO Economisch Onderzoek is gelieerd aan de Universiteit van Amsterdam. Dat geeft ons zicht op de nieuwste wetenschappelijke methoden. We hebben geen winstoogmerk en investeren continu in het intellectueel kapitaal van de medewerkers via promotietrajecten, het uitbrengen van wetenschappelijke publicaties, kennisnetwerken en congresbezoek.

SEO-rapport 2024-95
ISBN 978-90-5220-433-8

Informatie & Disclaimer

SEO Economisch Onderzoek heeft op de verkregen informatie en data geen onderzoek uitgevoerd dat het karakter draagt van een accountantscontrole of due diligence. SEO is niet verantwoordelijk voor fouten of omissies in de verkregen informatie en data.

Copyright © 2024 SEO Amsterdam.

Alle rechten voorbehouden. Het is geoorloofd gegevens uit dit rapport te gebruiken in artikelen, onderzoeken en collegesyllabi, mits daarbij de bron duidelijk en nauwkeurig wordt vermeld. Gegevens uit dit rapport mogen niet voor commerciële doeleinden gebruikt worden zonder voorafgaande toestemming van de auteur(s). Toestemming kan worden verkregen via secretariaat@seo.nl.

Roetersstraat 29
1018 WB, Amsterdam

+31 20 399 1255
secretariaat@seo.nl
www.seo.nl